

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์
ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

Names and Surnames of Ethnic Groups
in Chiang Saen District, Chiang Rai Province

โดย

สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ

และ

รุ่งวิมล รุ่งโรจน์สุวรรณ

สำนักวิชาศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

งานวิจัยนี้ได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจากจากงบประมาณแผ่นดิน ประจำปี
งบประมาณ พ.ศ. 2551

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยเรื่อง “ชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน พ.ศ.2551 คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และส่วนบริการงานวิจัย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงที่ให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการ ตลอดจนการติดต่อประสานงานและให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ทำให้การดำเนินโครงการวิจัยเป็นไปอย่างราบรื่น

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ที่ว่าการอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ที่เอื้อเฟื้อข้อมูลรายชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ และขอขอบคุณผู้ออกภาษาทั้ง 11 กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งได้แก่ ไทลื้อ ไทใหญ่ ม้ง อาข่า เมี่ยน มูเซอ จีนฮ่อ ลาว พม่า ว้า ลัวะ ที่อาศัยอยู่ในอำเภอเชียงแสน ซึ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับชื่อนามสกุล รวมถึงค่านิยมและแนวคิดเกี่ยวกับการตั้งชื่ออย่างเปิดเผยและจริงใจ ขอขอบคุณในมิตรภาพอันบริสุทธิ์ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ทุกคนมีให้กับคณะผู้วิจัยในขณะเก็บข้อมูลภาคสนาม ถึงแม้ว่าเราจะไม่เคยรู้จักกันมาก่อน

ท้ายที่สุด คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปราณี กุลละวณิช ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่ง ในการให้คำแนะนำแก่คณะผู้วิจัยตั้งแต่เรื่องหัวข้อโครงการวิจัย ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้มีความค่าและมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในเรื่องของการเป็นนักวิจัยคุณภาพ เป็นนักการศึกษาแนวก้าวหน้าที่มุ่งมั่นพัฒนางานเพื่อประโยชน์ของสังคม การเป็นครูที่มีแต่ความเมตตาแก่ศิษย์ การเป็นหัวหน้าที่มีความเข้าใจและเข้าถึงลูกน้อง และการดำรงตนอยู่ในความเป็นมนุษย์ที่เข้าใจธรรมชาติแห่งความเป็นมนุษย์ ในโอกาสที่ท่านมีอายุครบ 70 ปี ในวันที่ 27 มกราคม พ.ศ.2555 คณะผู้วิจัยขออุทิศคุณงามความดีที่จะเกิดขึ้นจากงานวิจัยชิ้นนี้แด่ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปราณี กุลละวณิช ปุชนิยาจารย์ต้นแบบของคณะผู้วิจัย เพื่อเป็นการแสดงมุทิตาจิต และเป็นอนุสรณ์แห่งความรักและเคารพจากศิษย์สืบไป

สรบุศย์และรุ่งวิมล รุ่งโรจน์สุวรรณ

คณะผู้วิจัย

พฤษภาคม 2555

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ชื่อและนามสกุลของบุคคลเป็นสิ่งบ่งบอกถึงลักษณะ ความคิดความเชื่อ และค่านิยมที่บุคคลหรือผู้ตั้งชื่อมีต่อบุคคลนั้น ๆ งานวิจัยเกี่ยวกับชื่อและนามสกุลในภาษาต่าง ๆ ชี้ให้เห็นตรงกันว่า คนแต่ละชาติแต่ละภาษามิมองในการตั้งชื่อที่คล้ายคลึงเป็นส่วนใหญ่ คือเชื่อในเรื่องความความเป็นสิริมงคล เป็นที่ทราบกันดีว่า ในประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่รวมกันอยู่อย่างหลากหลาย กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้อยู่ท่ามกลางบริบทของความเป็นไทย บางกลุ่มชาติพันธุ์ได้รับการยอมรับว่าเป็นคนไทยจากการขึ้นทะเบียนเป็นราษฎรไทย ในขณะที่บางส่วนยังถือว่าเป็นคนต่างด้าวที่ถือสัญชาติที่เป็นชนกลุ่มน้อยอยู่ การต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอกมักเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นของคนกลุ่มนี้ ชื่อและนามสกุลนับเป็นปราการด่านแรกที่ชาวไทยจำทำความรู้จักกับกลุ่มชาติพันธุ์ และทราบว่าพวกเขาเหล่านั้นเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ แต่จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบความหลากหลายของการใช้ชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ บางครั้งเพื่อแสดงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ แต่บางครั้งก็มีการใช้ชื่อที่ปกปิดความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อประโยชน์ในการเข้าถึงทรัพยากรเช่นคนไทยทั่วไป

งานวิจัยนี้เลือกพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ คือ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ใน 3 แ่งมุม ได้แก่ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ หลักเกณฑ์และภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อและนามสกุล 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและค่านิยม ที่สะท้อนออกมาจากการตั้งชื่อและนามสกุล และ 3) เพื่อศึกษาทิศทางการเปลี่ยนแปลง และปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของชื่อและนามสกุล โดยได้ทำการเก็บข้อมูลชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ 11 กลุ่ม ในเขตอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ได้แก่ ลาว ไทลื้อ ไทใหญ่ เมียน จีนฮ่อ ม้ง พม่า ลัวะ ว้า อาข่า และลาหู่ จากข้อมูลเอกสารทะเบียนราษฎร ณ ที่ว่าการอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ประกอบกับการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มชาติพันธุ์

ผลการศึกษาพบว่า หลักเกณฑ์และภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อและนามสกุลมีทั้งหลักเกณฑ์และภาษาที่เป็นของกลุ่มชาติพันธุ์เอง ซึ่งพบในกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ม้ง ไทลื้อ เมียน ลาว ไทใหญ่ และจีนฮ่อ บางกลุ่มชาติพันธุ์ใช้หลักเกณฑ์ที่หลากหลายโดยบางคนใช้เกณฑ์และภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง บางคนใช้ภาษาไทยหรือภาษาจีนซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตในการตั้งชื่อ กลุ่มนี้ได้แก่ อาข่าและลาหู่ ส่วนกลุ่มสุดท้ายเป็นกลุ่มที่นิยมใช้ภาษาไทยและจีนเป็นหลัก ได้แก่ พม่า ว้า และลัวะ ในด้านค่านิยมและความเชื่อพบว่า ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับเรื่องความเป็นสิริมงคล ธรรมชาติรอบตัว และความเคารพนับถือบรรพบุรุษ เช่นการนำชื่อบรรพบุรุษฝ่ายพ่อมาใช้เป็นนามสกุล เป็นที่สังเกตว่ากลุ่มชาติพันธุ์ที่อายุน้อย มักใช้ชื่อที่เป็นชื่อไทยเป็นชื่อจริง ในขณะที่กลุ่ม

ชาติพันธุ์ที่มีอายุมากจะเลือกใช้ชื่อในภาษาของตน แสดงให้เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลง คำนิยมในการตั้งชื่อและนามสกุลที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ “การทำให้เป็นคนไทย” มากยิ่งขึ้น

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของชื่อและนามสกุลแบบดั้งเดิม คือ การอาศัยรวมกัน เป็นชุมชนขนาดใหญ่ และการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพภายในชุมชน เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิด ความรักและต้องการแสดงออกถึงการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ได้เด่นชัดที่สุด ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการ เปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อและนามสกุล แบ่งออกเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความสำนึกในความเป็นคนไทย ซึ่งทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ไม่รู้สึกว่าตนเป็นประชาชนชั้นสอง และพร้อมที่จะใช้ชื่อและนามสกุลแบบเดียวกันกับคนไทย นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเรื่องการสื่อสาร ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กับเจ้าหน้าที่ราชการ ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจผิดในการลงทะเบียนราษฎร และกรณีการไม่ยึดติดกับขนบธรรมเนียมแนวปฏิบัติเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์บางคนซึ่งเป็นส่วนน้อย ด้วย สำหรับปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงชื่อและนามสกุล ได้แก่ เรื่องวาทกรรม “คน ชายขอบ” การปะทะสังสรรค์กับชุมชนหรือสังคมภายนอก ซึ่งเป็นแรงกดดันให้กลุ่มชาติพันธุ์รู้สึกว่า ตนเป็นประชาชนชั้นสอง การที่จะเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาลได้นั้น ต้องแสดงว่าตนเป็นคนไทยก่อน ซึ่งการตั้งชื่อและนามสกุลถือเป็นสิ่งแรก ๆ ที่จะแสดงให้สังคมเห็น ว่า พวกเขาก็คือคนไทยเช่นกัน

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการวิจัยนี้ นอกจากจะทำให้เข้าใจวิถีคิด คำนิยม ในการตั้งชื่อ ของกลุ่มชาติพันธุ์แล้ว ยังทำให้เห็นถึงปัญหาในการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกันของภาครัฐ ซึ่งมีผลกระทบต่อการกำหนดความเป็นตัวตน (การตั้งชื่อและนามสกุล) ของกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งเป็น ชนกลุ่มน้อย และยังเป็นตัวบ่อนทำลายความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมไทยอีกด้วย ความรู้ดังกล่าวน่าจะได้รับการเผยแพร่ไปสู่ผู้เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานราชการต่าง ๆ ในการนำไป กำหนดเป็นนโยบายในการสร้างสังคมให้เป็นสุข และอาจเป็นตัวอย่างหนึ่งในการจุฬประภาการ แก่ปัญหากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยอีกด้วย

บทคัดย่อ

รายงานวิจัยเรื่อง "ชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย" มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาเปรียบเทียบหลักเกณฑ์และภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อและนามสกุล ตลอดจนความเชื่อและค่านิยม ที่สะท้อนออกมาจากการตั้งชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ใน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย นอกจากนี้ยังต้องการแสดงให้เห็นทิศทางการเปลี่ยนแปลง และปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ด้วย ข้อมูลที่ใช้ ในการวิจัยเป็นชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ 11 กลุ่มที่อาศัยอยู่ในอำเภอเชียงแสน ได้แก่ ลาว ไทลื้อ ไทใหญ่ เมี่ยน จีนฮ่อ ม้ง พม่า ลัวะ ว้า อาข่า และลาหู่ โดยเก็บข้อมูลจากทะเบียน ราษฎร อำเภอเชียงแสน ประกอบกับการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อทำการสัมภาษณ์กลุ่มชาติพันธุ์

ผลการศึกษาพบว่า หลักเกณฑ์ในการตั้งชื่อและนามสกุลของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มี เอกลักษณ์ที่เหมือนและแตกต่างกัน บางกลุ่มชาติพันธุ์มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง ในขณะที่ บางกลุ่มชาติพันธุ์ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อและนามสกุลก็มีความ หลากหลายทั้งที่เป็นภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์เอง และภาษาของกลุ่มที่มีอิทธิพลในพื้นที่เช่น ภาษาไทยและภาษาจีน สำหรับค่านิยมในการตั้งชื่อที่พบเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเป็นสิริมงคล ความใกล้ชิดกับธรรมชาติ และการนับถือบรรพบุรุษเป็นสำคัญ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ ของชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ ได้แก่ เรื่องการรวมกันเป็นชุมชนขนาดใหญ่ และ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ในขณะที่เดียวกันก็มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งชื่อและนามสกุล กล่าวคือ ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย วาทกรรม "คน ชายขอบ" การปะทะสังสรรค์กับสังคมภายนอก และปัญหาการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วน ปัจจัยภายในได้แก่ ความรู้สึกถึงความเป็นคนไทย และการไม่ยึดถือขนบธรรมเนียมปฏิบัติเดิม

คำสำคัญ: ชื่อ, นามสกุล, กลุ่มชาติพันธุ์

Abstract

The research monograph "Names and Surnames of Ethnic Groups in Chiang Saen District, Chiang Rai Province" aims to compare names and surnames among ethnic groups in Chiang Saen District, Chiang Rai Province in the aspect of principles for naming, languages used, and the reflected believes and values. In addition, the study intends to show the tendency of change and factors influencing the change in patterns of names and surnames of the ethnic people. Data were gathered from 11 ethnic groups in Chiang Saen District, Chiang Rai Province naely Lao, Tai Lue, Tai Yai, Mien, Haw, Hmong, Myanmar, Lua, Wa, Akha, and Lahu. Data were collected from the civil registration in Chiang Saen District and the researchers' fieldwork.

Results show that principles for naming are varied across ethnic groups. Some ethnic groups have their own naming principles while other are influenced from other groups. In relation to languages, some ethnic groups use their own languages for naming while other borrow from Thai and Haw, which are more influential in the area. Concerning values, it was found that names and surnames of ethnic groups reflect auspicious values, nature and seniority. Factors influencing the existence of names and surnames in the area are living in a big ethnic community and earning their living in the community. Additionally changes in patterns of names and surnames are influenced by two general factors: external and internal. External factors are "marginalization" speech act, the interaction with external communities, and communication difficulties with government officials, while internal factors include realization of being Thai citizens and abandonment of traditional practices

Key words: Names, Surnames, Ethnic Groups

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.....	๘
บทคัดย่อ.....	๙
Abstract.....	๑๐
สารบัญ.....	๑๑
สารบัญตาราง.....	๑๒
สารบัญภาพ.....	๑๓
 บทที่ 1 บทนำ.....	 1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	4
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
 บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	 8
2.1 การกำหนดรูปสัญลักษณ์ (naming) : การให้ความสำคัญกับสิ่งรอบตัวของมนุษย์.....	8
2.2 ชื่อ (personal names) นามสกุล (surnames).....	9
2.3 ชื่อและนามสกุลในสังคมไทย.....	12
 บทที่ 3 ชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย.....	 17
3.1 การตั้งชื่อโดยใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง.....	17
3.2 การตั้งชื่อโดยใช้ภาษาอื่น.....	23

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 นามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย.....	26
4.1 การตั้งนามสกุลโดยใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง.....	26
4.2 การตั้งนามสกุลภาษาอื่น.....	28
บทที่ 5 ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ของการตั้งชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์.....	31
5.1 ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งชื่อและนามสกุล ของกลุ่มชาติพันธุ์.....	31
5.2 ปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งชื่อและนามสกุล ของกลุ่มชาติพันธุ์.....	38
บทที่ 6 สรุปและอภิปรายผล.....	46
รายการเอกสารอ้างอิง.....	49
ประวัตินักวิจัย.....	52

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.1	แหล่งเก็บข้อมูลภาคสนามจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์.....	6
2.1	คำและความหมายของชุดคำที่หมายถึง [CARRY] ในภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ.....	8

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

5.1	สัดส่วนของภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อของ ๑๑ กลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอ เชียงแสน จังหวัดเชียงราย.....	32
5.2	อายุเฉลี่ย (ตัวเลขตัวแรก) และช่วงอายุ (ตัวเลขตัวที่สอง) ของกลุ่ม ชาติพันธุ์ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ที่เลือกใช้ชื่อภาษาบาลี สันสกฤต.....	33
5.3	สัดส่วนของภาษาที่ใช้ในการตั้งนามสกุลของ ๑๑ กลุ่มชาติพันธุ์ใน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย.....	35
5.4	ปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผ่านการใช้ชื่อและนามสกุล.....	44

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ชื่อและนามสกุล คือ รูปสัญลักษณ์ชนิดหนึ่งที่มนุษย์กำหนดขึ้นเพื่อเรียกตัวเองและกลุ่มพวกพ้อง “ชื่อ” เป็นรูปภาษาที่แสดงลักษณะเฉพาะบุคคล ชื่อแต่ละชื่อใช้เรียกหรือแสดงแทนแต่ละบุคคล การตั้งชื่อบุคคลอาจแตกต่างหรือเหมือนกันได้ หากแต่ชื่อที่เหมือนกันนั้นจะใช้ในการอ้างอิงถึงต่างบุคคลกัน และการที่ชื่อเดียวกันถูกใช้อ้างถึงบุคคลที่ต่างกันนี้ ยังเชื่อมโยงไปถึงเหตุผลและความเชื่อเกี่ยวกับที่มาของชื่อที่แตกต่างกันอีกด้วย เช่น ชื่อ เล็ก อาจมีที่มาจากการเกิดเป็นลูกคนสุดท้อง หรือ รูปลักษณะของเจ้าของชื่อที่ตัวเล็กและมีน้ำหนักน้อยเมื่อตอนแรกเกิด ก็ได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ชื่อของแต่ละคนมีความเฉพาะตัวเกี่ยวพันเฉพาะกับเจ้าของชื่อนั้น งานวิจัยเกี่ยวกับชื่อชี้ให้เห็นว่า “ชื่อ” เป็นสิ่งที่ถูกใช้บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของบุคคลในทุกวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อและค่านิยมของแต่ละวัฒนธรรมอีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น กรณีการตั้งชื่อของชาวลาว สะท้อนให้เห็นค่านิยมเรื่องความรักชาติ หรือ เป็นชาตินิยม กล่าวคือ ชาวลาวนิยมใช้คำภาษาลาวตั้งชื่อ เช่น เงิน คำ ใจ คำแก้ว ดวงดี แม้กระทั่งชื่อภาษาต่างประเทศก็มีการปรับการสะกดคำให้เข้ากับอักขรวิธีของภาษาลาวด้วย เช่น กันละยา (กัลยา) ปะเสิด (ประเสริฐ) ทามะลังสี (ธรรมรังสี) จะเลินสุก (เจริญสุข) เป็นต้น (โสภี อุณหะยา 2542) ในขณะที่ยกตัวอย่างเช่น คนไทยโดยเฉพาะวัยรุ่นไทยในปัจจุบันนิยมใช้ชื่อที่มีความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง โดยความเป็นสิริมงคลของชื่อเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรกับวันเกิด และหลีกเลี่ยงชื่อที่ประกอบด้วยตัวอักษรที่เป็นกาลกิณี ยกตัวอย่างเช่น คนเกิดวันจันทร์จะหลีกเลี่ยงการใช้ชื่อที่มีตัวอักษรสระ เช่น พนม กนกวรรณ คนเกิดวันศุกร์จะหลีกเลี่ยงการใช้ชื่อที่มีตัวอักษร ย ร ล ว เช่น เกษม กาญจนา จุฑามาศ เป็นต้น (สมชาย สำเนียงงาม 2545) สำหรับคนจีนนั้น ลักษณะพิเศษของชื่อจีน คือ จะมีชื่อรุ่น (generation name) เพิ่มขึ้นมาระหว่างชื่อสกุลและชื่อตัว หากพิจารณาตามการสืบเชื้อสายคนรุ่นเดียวกันในตระกูลจะมีชื่อรุ่นเดียวกัน เช่น รุ่นพ่อ ประกอบด้วย พ่อ ลุง อา รุ่นลูกประกอบด้วย ตัวเอง พี่ น้อง ลูกพี่ลูกน้อง เป็นต้น ลักษณะการใช้ชื่อนี้ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นการให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเป็นครอบครัวขยาย (extended family) ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของครอบครัวจีน

สำหรับ “นามสกุล” นั้น เป็นรูปสัญลักษณ์ที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อาจกล่าวได้ว่า หากมิใช่เป็นการบังเอิญแล้ว โดยปกติ การที่บุคคลมีนามสกุลเหมือนกันก็

แสดงว่าบุคคลกลุ่มนั้นมีความสัมพันธ์กันทางใดทางหนึ่ง ความสัมพันธ์ของบุคคลที่มีนามสกุลเดียวกันมี 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) มีความสัมพันธ์ทางสายเลือด กล่าวคือ สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน หรือ (2) เป็นกลุ่มหรือพวกพ้องเดียวกัน เช่น อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน หรืออาจมีบรรพบุรุษที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกันมาก่อน เป็นต้น นามสกุลเป็นสิ่งที่ไม่พบในทุกวัฒนธรรม กล่าวคือ ในบางสังคมเช่นสังคมไทยในอดีตไม่มีการกำหนดนามสกุล แต่ใช้การอ้างอิงความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวโดยการเรียกว่าใครเป็นญาติกับใคร เช่น นางมาลูกตาดี นางมาลูกยายมี เป็นต้น การศึกษาเรื่องนามสกุลในหลากหลายวัฒนธรรมสะท้อนให้เห็นแนวคิดและค่านิยมที่เหมือนและแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ชาวตะวันออกหรือปะหล่อง (ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากพม่า มาตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย) ใช้นามสกุลที่เป็นชื่อบิดาหรือบรรพบุรุษฝ่ายพ่อ แสดงให้เห็นการให้ความสำคัญกับญาติฝ่ายบิดา (สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ 2550) ในขณะที่คนไทยเชื้อสายจีนนิยมตั้งนามสกุลโดยใช้ภาษาบาลีสันสกฤต ซึ่งส่วนใหญ่สะท้อนค่านิยมเกี่ยวกับสิ่งที่ปรารถนาในชีวิต เช่น เรื่องความเป็นเลิศ (เอี่ยมอมร ล้ำเลิศวิทยา โอฬารดิกล ไพบุลย์ธนสมบัติ) ความมั่งคั่งร่ำรวย (รวยสุวรรณ หยกทับทิม ลาภเพิ่มทรัพย์) ความเจริญรุ่งเรือง (รุ่งโรจน์กุล วิวัฒน์เกียรติ ปัญญาเจริญผล) ศิริมงคล (มงคลกิตติ สุริยาพร โกศาศิริสิน) เป็นต้น

ยศ สันตสมบัติ (2551) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปราะบาง หมายความว่า รูปแบบ แบบแผนการดำรงชีวิตของมนุษย์มีการเคลื่อนที่อยู่ตลอดเวลา ไม่หยุดนิ่ง การผสมผสานความหลากหลายเข้าด้วยกัน ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเวลาต่อมานั้นเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การจะเข้าใจวัฒนธรรมที่แท้คือการมองปรากฏการณ์ต่างๆ อย่างที่เป็นจริง วัฒนธรรมมิใช่เพียงการศึกษาแนวปฏิบัติแบบเก่าและอนุรักษ์รักษาไว้ หากแต่ต้องเข้าใจสภาพความเป็นไปในปัจจุบันขณะด้วยว่า แนวปฏิบัติที่สืบทอดมานั้นได้มีการผสมผสานกับบริบทสังคมในปัจจุบันอย่างไร และมีปัจจัยอะไรในการขับเคลื่อนความเปลี่ยนแปลงนั้น การศึกษาชั้นนี้นับเป็นอีกกรณีตัวอย่างหนึ่ง ที่ต้องการแสดงให้เห็นความเป็นจริงในบริบทสังคมปัจจุบัน เกี่ยวกับปรากฏการณ์การตั้งชื่อและนามสกุลของกลุ่มคนที่เรียกได้ว่า มีวัฒนธรรมเฉพาะเป็นของตนเองมาตั้งแต่อดีต การศึกษาเกี่ยวกับชื่อและนามสกุลในทางภาษาศาสตร์โดยเฉพาะในประเทศไทยส่วนมากจะเป็นการมองชื่อและนามสกุลเป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละวัฒนธรรม เหมือนเป็นการฉายภาพหนึ่งที่เป็นอุดมคติ แต่ก็มีส่วนบางส่วนที่แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงอยู่บ้าง เช่น สุภาพรณณ บางช้าง (2527) ศึกษาการตั้งชื่อของคนไทย พบว่า ค่านิยมในการตั้งชื่อมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย กล่าวคือ ในสมัยสุโขทัย ชื่อบุคคลสะท้อนอุดมคติเรื่องลำดับความสัมพันธ์ชั้นญาติ เช่น เอื้อย อ้าย ยี่ ใส(สี่) จั่ว(ห้า) ต่อมา ในสมัยอยุธยา นั้น ชื่อสะท้อนลักษณะการปกครองระบบ

มูลนาย-ไพร่ ชื่อของเจ้าขุนมูลนายมีความหมายเกี่ยวกับเทพเจ้า เช่น เจ้าฟ้า ปรเมศวร์ เจ้าฟ้า นเรนทร์ เจ้าฟ้าหญิงเทพ ส่วนชื่อสามัญชนมีความหมายถึงสิ่งต่างๆ รอบตัว เช่น ชื่อสัตว์ (เขียด หนู สังกะ) ชื่อต้นไม้ ดอกไม้ (จัน เตื่อ สน พุด) ชื่อธาตุ เช่น (แก้ว เงิน ทอง) เป็นต้น คำนิยมดังกล่าว ยังดำเนินมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น อย่างไรก็ดี ในยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เป็นระบอบประชาธิปไตยนั้น พบว่า ชื่อของคนไทยมีลักษณะที่สะท้อนค่านิยมที่แตกต่างไปจาก เดิมเพิ่มมากขึ้น คือ มีความหมายในเรื่องอำนาจ ชัยชนะ การสงคราม เช่น เอลิมพล ณรงค์ มีชัย เสริมศักดิ์ และที่แสดงความหมายในเรื่องความรู้ ความฉลาด เกี่ยวกับการศึกษา เช่น โกวิท ปริชา ประวิต สุวิทย์ เวทย์ สุธี เป็นต้น นอกจากนี้ สมชาย ลำเียงงาม (2545) และ Sumniengngam (2004) ยังพบว่า วัยรุ่นไทยปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะตั้งชื่อเป็นภาษาบาลีสันสกฤต โดยใช้หลักทักษะ ที่เชื่อมโยงตัวอักษรกับวันเกิดเพื่อความเป็นสิริมงคล และหลีกเลี่ยงตัวอักษรที่เป็นกาลกิณีอีกด้วย ส่วน สรรพชัย รุ่งโรจน์สุวรรณ (2550) ได้ศึกษาชื่อของชาวดาระอั้ง พบว่า วัยรุ่นเริ่มเปลี่ยนขนบในการตั้งชื่อจากการใช้ชื่อดาระอั้งแบบเดิมมาเป็นชื่อภาษาบาลีสันสกฤตเช่นเดียวกับคนไทย ในอัตราที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

คำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” นั้นหากพิจารณาความหมายตามตัวอักษร หมายถึง กลุ่มบุคคลที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน มีเชื้อชาติเดียวกัน เช่น คนไทย คนจีน คนพม่า คนอาข่า คนม้ง แต่ละพวกก็เป็นสมาชิกของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ อย่างไรก็ดี ในทางวิชาการ “กลุ่มชาติพันธุ์” ถูกจำกัดความหมายลงเหลือเพียงแค่กลุ่มของคนเชื้อชาติใดๆ ที่เป็นกลุ่มชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตของรัฐหนึ่งๆ เท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยมีหลายกลุ่ม เช่น อาข่า กระเหรี่ยง ลาหู่ ม้ง เมี่ยน ดาระอั้ง พม่า ลาว กัมพูชา และ ชาวเล เป็นต้น ในขณะที่คนไทยที่มิได้สืบเชื้อสายมาจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ซึ่งเป็นกลุ่มคนกลุ่มใหญ่ภายใต้อาณาเขตของรัฐไทยนั้น ไม่ถูกมองว่าเป็น “กลุ่มชาติพันธุ์” อาจกล่าวได้ว่า กลุ่มคนที่ถูกเรียกว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์คือกลุ่มที่ถูกเบียดขับให้เป็นคนชายขอบของสังคม ถูกมองว่าเป็นคนไม่สำคัญ ไร้ค่า สร้างปัญหา (เนตรดาว ยิ่งยุบล 2544, วาสนา ละอองปลิว 2546, ศุภรา มณีรัตน์ 2548, มาโนช ดินลานสกุล 2549) กลุ่มคนเหล่านี้มักเป็นผู้ถูกกระทำจากสังคมใหญ่และถูกดูถูกเหยียดหยาม การสร้างคุณค่าที่แตกต่างว่ากลุ่มชาติพันธุ์คือกลุ่มชนชั้นสองของสังคมนี้ เป็นแรงกระตุ้นให้พวกเขาเหล่านั้นต้องดิ้นรน ตอบโต้ ด้วยวิธีต่างๆ นานาเพื่อให้ตัวเองอยู่รอดในสังคม ทั้งนี้รวมถึงการพยายามทำให้ตัวเองถูกมองว่าเป็นส่วนเดียวกันกับคนกลุ่มใหญ่ของสังคม คือคนไทย ด้วย เช่น การต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งการเป็นคนไทยโดยการมีบัตรประชาชน เพื่อสิทธิประโยชน์ด้านการประกอบอาชีพ การเป็นเจ้าของที่ดิน การได้รับการศึกษา การได้รับสวัสดิการจากรัฐด้านการรักษาพยาบาล เป็นต้น นอกจากนี้ การแสดงตนว่าเป็นคนไทยผ่านทางการใช้ชื่อและนามสกุล ก็น่าจะเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ

เนื่องจากชื่อและนามสกุลเป็นเสมือนปรากฏการณ์แรกในการที่คนรู้จักกัน ลักษณะเฉพาะของชื่อในแต่ละวัฒนธรรมเป็นเครื่องบ่งบอกว่าเจ้าของชื่อนั้นเป็นชนชาติใด จากประเด็นนี้เอง จึงมีความเป็นไปได้ว่า ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของชื่ออาจมิใช่เป็นไปเพราะเหตุผลเรื่องความนิยมเท่านั้น หากแต่อาจมีประเด็นเรื่องของการปรับตัว หรืออำนาจการแสดงความเป็นตัวตนที่แท้จริง เพื่อประโยชน์บางประการร่วมอยู่ด้วยก็เป็นได้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เอง จะนำไปสู่ปรากฏการณ์การผสมผสานและเปลี่ยนแปลงชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ ไปตามบริบทสังคมของคนกลุ่มใหญ่ด้วย

1.2 วัตถุประสงค์

งานวิจัยเรื่อง “ชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1.2.1 ศึกษาเปรียบเทียบ หลักเกณฑ์และภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1.2.2 ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและค่านิยม ที่สะท้อนออกมาจากการตั้งชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1.2.3 ศึกษาทิศทางของการเปลี่ยนแปลง และปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

โครงการวิจัยนี้ มุ่งศึกษาชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ 11 กลุ่ม ในเขตอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ได้แก่ ลาว ไทลื้อ ไทใหญ่ เมียน จีนฮ่อ ม้ง พม่า ลัวะ ว้า อาข่า และลาหู่

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 เข้าใจความเหมือน ความแตกต่าง และความเปลี่ยนแปลงทางความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1.4.2 สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ค้นพบ ไปประยุกต์ในเชิงนโยบายในการกำหนดแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

- 1.5.1 ชื่อ คำที่ใช้เรียกแทนตัว ในงานวิจัยนี้จำกัดขอบเขตของ “ชื่อ” ไว้เฉพาะ “ชื่อจริง” ที่ปรากฏในบัตรประจำตัว หรือเอกสารที่ติดต่อกับทางราชการอย่างเป็นทางการเพียงประเภทเดียวนั้น
- 1.5.2 กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มชาติพันธุ์ 11 กลุ่ม ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ได้แก่ ลาว ไทลื้อ ไทใหญ่ เมียน จีนฮ่อ ม้ง พม่า ลัวะ ว้า อาข่า และลาหู่
- 1.5.3 หลักเกณฑ์ กฎเกณฑ์ในการตั้งชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นความเชื่อที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ
- 1.5.4 ความเชื่อและค่านิยม แนวทางที่ยึดถือปฏิบัติ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวร่วมกันในสังคมกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งในการศึกษานี้จะวิเคราะห์ความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับชื่อและนามสกุล จากหลักเกณฑ์และความหมายของชื่อและนามสกุลเป็นหลัก
- 1.5.5 การเปลี่ยนแปลง ความแตกต่างของหลักเกณฑ์ ภาษาที่ใช้ ความเชื่อและค่านิยมในการตั้งชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยวิเคราะห์จากชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอายุแตกต่างกัน กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอายุมากเป็นตัวแทนของแนวคิดในอดีต ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอายุน้อยจะถือเป็นตัวแทนของแนวคิดในปัจจุบัน การเปรียบเทียบความแตกต่างของทั้งสองกลุ่ม จะเป็นข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นถึง ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับชื่อและนามสกุล ของกลุ่มชาติพันธุ์

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

1.6.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ข้อมูลจากงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่

- 1) ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องชื่อและนามสกุล ซึ่งได้จากการค้นคว้าหนังสือ ตำรา รายงานการวิจัย และบทความที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทยและต่างประเทศ (ดู รายการเอกสารอ้างอิง)

2) ข้อมูลชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย กลุ่มละประมาณ 100 คน ซึ่งเก็บได้จากแหล่งข้อมูลหลัก 2 แหล่ง ได้แก่

ก. ฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร โดยคณะผู้วิจัยติดต่อขอความอนุเคราะห์ข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์จากส่วนงานทะเบียนราษฎร ที่ว่าการอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ข. ข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาซึ่งเป็นชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ 11 กลุ่ม ในอำเภอเชียงแสน ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ และสามารถให้ข้อมูลเป็นภาษาไทยได้ ซึ่งได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน นักวิจัยอิสระ การลงพื้นที่ภาคสนามเป็นการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยเลือกหมู่บ้านที่มีจำนวนประชากรในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มาก ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 1.1 แหล่งเก็บข้อมูลภาคสนามจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์

ลำดับ	กลุ่มชาติพันธุ์	แหล่งข้อมูล
1	ลาว	หมู่ 8 บ้านสวนดอก ตำบลบ้านแซว
2	ไทลื้อ	หมู่ 10 บ้านสันทรายกองงาม ตำบลบ้านแซว
3	ไทใหญ่	หมู่ 4 บ้านวังลาว ตำบลเวียง
4	เมี่ยน	หมู่ 12 บ้านห้วยข้อยหล่อย ตำบลบ้านแซว
5	จีนฮ่อ	หมู่ 11 บ้านแม่แอบ ตำบลบ้านแซว
6	ม้ง	หมู่ 11 บ้านธารทอง ตำบลแม่เงิน
7	พม่า	หมู่ 1 บ้านสบรวก ตำบลเวียง
8	ลัวะ	หมู่ 11 บ้านแม่แอบ ตำบลบ้านแซว
9	ว้า	หมู่ 11 บ้านแม่แอบ ตำบลบ้านแซว
10	อาข่า	หมู่ 7 บ้านสะไ้ ตำบลศรีดอนมูล
11	ลาหู่	หมู่ 12 บ้านห้วยข้อยหล่อย ตำบลบ้านแซว

1.6.2 การเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ในงานวิจัยนี้ มีขั้นตอนดังนี้

1) คณะผู้วิจัยประสานขอความร่วมมือกับที่ว่าการอำเภอเชียงแสน ขอข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเชียงแสนเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นก่อนลงเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อยืนยันการ

วิเคราะห์และหาข้อมูลเพิ่มในส่วนที่ขาดหาย โดยได้รับข้อมูลในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ชื่อจริง นามสกุล กลุ่มชาติพันธุ์ อายุ และเพศ

2) นำข้อมูลที่ได้รับมาจัดเรียงแยกตามกลุ่มชาติพันธุ์และอายุเป็นหลัก เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3) ลงพื้นที่ภาคสนามเก็บข้อมูลจากชาวบ้าน โดยทำการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการตั้งชื่อและนามสกุลของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ความหมายของชื่อและนามสกุล รวมถึงปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจในการใช้ชื่อหรือนามสกุลนั้นๆ

4) นำข้อมูลที่ได้มาประมวลเข้ากับข้อมูลจากอำเภอ และทำการวิเคราะห์

1.6.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ กล่าวคือ

1) การวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์และภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อและนามสกุล จำแนกออกเป็น 2 ประเด็นได้แก่

..... ก. ศึกษาว่า ในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีหลักเกณฑ์หรือวิธีปฏิบัติในการตั้งชื่อและนามสกุลหรือไม่ พร้อมทำการเปรียบเทียบความเหมือนและความต่าง

ข. พิจารณาภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อและนามสกุล ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อ ค่านิยม และวัฒนธรรม ที่สะท้อนออกมาจากการตั้งชื่อและนามสกุล ศึกษาจากหลักเกณฑ์และความหมายของคำที่กลุ่มชาติพันธุ์เลือกใช้ในการตั้งชื่อและนามสกุล

3) การวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลง และปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของชื่อและนามสกุล จะใช้ข้อมูลภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อและนามสกุลเป็นพื้นฐาน โดยจัดกลุ่มตามอายุของผู้บอกภาษา พร้อมทั้งวิเคราะห์ในเชิงปริมาณเพื่อให้เห็นทิศทางของการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังใช้ข้อมูลในเชิงคุณภาพ จากการได้สัมภาษณ์ผู้บอกภาษา ช่วยเสริมในเรื่องสาเหตุปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนรูปแบบของชื่อและนามสกุลด้วย

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

2.1 การกำหนดรูปสัญลักษณ์ (naming) : การให้ความสำคัญกับสิ่งรอบตัว ของมนุษย์

ภาษาคือระบบสัญลักษณ์ที่มนุษย์คิดขึ้นและใช้ในการสื่อข้อมูล ความคิด ความรู้สึก ความต้องการต่างๆ ต่อกัน ระบบสัญลักษณ์ที่เรียกว่า “ภาษา” นี้ ถูกพัฒนาขึ้นเนื่องจากมนุษย์ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งต่างๆ รอบตัว และได้กำหนดรูปสัญลักษณ์ให้แก่สิ่งเหล่านั้น (ซึ่งเรารู้จักกันในชื่อ “คำ”) การกำหนดรูปสัญลักษณ์ (naming) มีความแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ และระดับในการเล็งเห็นความสำคัญของธรรมชาติรอบๆ ตัวในแต่ละวัฒนธรรม ดังแสดงในชุดคำภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่มีความหมาย [CARRY] ตามตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 คำและความหมายของชุดคำที่หมายถึง [CARRY]
.....ในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ
คำ ความหมาย	คำ ความหมาย
ถือ เอาไว้ในมือ จับยึดไว้	carry to take something somewhere in your hands or arms, on your back etc.
หอบ เอาแขนทั้งสองข้าง รวบสิ่งของไป	
อุ้ม โอบยกขึ้น ยกไว้กับตัว	
กระดุง ออการอุ้มเด็กเข้าสะเอว หรือสะพายของโตงเตงไป	
หูน เอาของไว้บนศีรษะ	

จากตารางที่ 2.1 จะเห็นว่า ในภาษาไทยมีคำที่มีความหมาย [CARRY] หลายคำในขณะที่ภาษาอังกฤษใช้เพียง carry คำเดียว ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทยให้ความสำคัญกับกริยาอาการย่อยของ [CARRY] มากกว่าผู้พูดภาษาอังกฤษ จึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องสร้างคำที่แตกต่างกันเพื่อใช้อ้างถึงกริยาอาการดังกล่าว ที่สัมพันธ์กับอวัยวะที่ใช้ร่วม ได้แก่ มือ แขน ลำตัว เอว และศีรษะ ในขณะที่ผู้พูดภาษาอังกฤษไม่ได้ให้ความสำคัญกับอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับกริยา [CARRY] เลยดังแสดงในความหมายที่เปิดกว้างกว่ากรณีภาษาไทย

นอกจากการกำหนดรูปสัญลักษณ์หรือการสร้างคำให้กับสิ่งต่างๆ รอบตัวแล้ว ยังใช้คำหรือรูปสัญลักษณ์ที่มีอยู่แล้วในการกำหนดให้เป็นชื่อของสถานที่อีกด้วย เช่น “ดอยจำปี” เป็นชื่อของหมู่บ้านหนึ่งในตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเกิดจากการรวมกันของคำ 2 คำ ได้แก่ “ดอย” หมายถึง ภูเขา และ “จำปี” ซึ่งเป็นชื่อต้นไม้ใหญ่เก่าแก่ของหมู่บ้าน โดยที่คำทั้งสองเป็นคำที่ใช้และเข้าใจกันอยู่ปกติในบริเวณภาคเหนือของประเทศไทย เป็นต้น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชื่อสถานที่นั้นมีจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานที่ศึกษาโดยนักวิจัยไทยที่ให้ความสำคัญกับรูปภาษา รูปแบบการตั้งชื่อ และความหมายหรือค่านิยม วัฒนธรรมที่สะท้อนมาจากความหมายของชื่อสถานที่ในแต่ละท้องถิ่น (จินตนา ยอดยิ่ง 2519, วิบัณฑิตา ชวัญชูวงศ์ 2532, ปราณี กุลละวณิชย์ 2535, รุ่งอรุณ ทีฆขุนทดเถียร และมะลิวัลย์ บุรณพัฒนา 2536, ประภาศรี พวงจันทร์หอม 2539, นื่องนุช มณีอินทร์ 2543, สุจิตลักษณ์ ดีผดุง 2547, สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ และรุ่งวิมล รุ่งโรจน์สุวรรณ 2551) โดยสรุป ชื่อสถานที่ถูกตั้งขึ้นตามเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะแต่ละท้องถิ่น ซึ่งอาจบ่งบอกถึงลักษณะทางภูมิประเทศ ประวัติความเป็นมา เหตุการณ์สำคัญในอดีต วัตถุหรือสถานที่อันเป็นเอกลักษณ์ เป็นที่รู้จักและง่ายต่อการจดจำของคนในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียง

2.2 ชื่อ (personal names) นามสกุล (surnames)

การกำหนดรูปสัญลักษณ์ (naming) ไม่ได้เกิดขึ้นกับสิ่งต่างๆ รอบตัวมนุษย์เท่านั้น หากแต่ยังเกิดขึ้นกับตัวมนุษย์แต่ละคนเองด้วย รูปสัญลักษณ์ประเภทนี้เรียกว่า “ชื่อ” (personal names) กล่าวได้ว่ามนุษย์ในหลายวัฒนธรรมให้ความสำคัญ และพิถีพิถันกับการกำหนดหรือตั้งชื่อตัวเองไม่น้อยไปกว่าการสร้างคำที่หมายถึงสิ่งรอบกาย โสภี อุ่นทะยา (2542) ได้ทำการสำรวจชื่อและนามสกุลผู้ใช้โทรศัพท์ในเขตเวียงจันทน์ ประเทศลาว พบว่า ชื่อของคนลาวแสดงความเป็นชาตินิยมสูง เนื่องจากพบว่ามีการใช้คำภาษาลาวตั้งเป็นชื่อกว่าร้อยละ 60 เช่น เงิน คำ ใจ คำแก้ว ดวงดี อุ่นเอื้อน แม้กระทั่งคนลาวที่ใช้คำยืมจากภาษาอื่น (เช่น บาลี สันสกฤต) มาตั้งชื่อตัวเอง ก็ยังอนุรักษ์รูปแบบการสะกดแบบลาวไว้ เช่น กันละยา (กัลยา) ปะเลิด (ประเสริฐ) จะเดิน (เจริญ) อุไท (อุทัย) บาละมี (บารมี) สะกุนา (สกุนา) สีสัพพัน (ศรีสุพรรณ) เป็นต้น การเลือกคำภาษาลาวมาตั้งเป็นชื่อนั้น ส่วนใหญ่บ่งบอกถึงวิถีชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ เช่น บัวขาว บันผ้น บุค สะบา ดอกแก้ว จำปา ลั่นทม พยอม มะลิวัน ตุ่น หง หนู พูเขาไฟ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังแสดงถึงสิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตด้วย เช่น ทอง แก้ว เงิน เช่นชื่อ ไกทอง ขันทอง ไหมทอง คำ ก้อน เป็นต้น

ในขณะที่ Jones (1984) ศึกษาชื่อของชาวจีนที่ตั้งรกรากในประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ พบว่า มีรูปแบบการตั้งชื่อเป็นลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ โดยส่วนใหญ่คนเชื้อสายจีนจะมีอักษรจีนที่แสดงชื่อตัว 2 ตัว (ตามหลังอักษรที่เป็นนามสกุล) อักษรตัวแรกเป็นชื่อรุ่นอายุ (generation name) คนที่อยู่ในรุ่นอายุเดียวกันนิยมใช้ตัวอักษรเดียวกัน เช่น พี่กับน้อง พ่อกับลุงและอา ในบางครอบครัวชื่อรุ่นนี้ยังอาจแตกต่างกันตามเพศด้วย เช่นตัวอย่างชื่อของพี่น้องในครอบครัว ng ดังแสดง

1 st Daughter	ng <u>siew</u> bee
2 nd Daughter	ng <u>siew</u> heoh
1 st Son	ng <u>lai</u> hock
2 nd Son	ng <u>lai</u> boon
3 rd Daughter	ng <u>siew</u> khwan

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ลูกในครอบครัว ng มีทั้งเพศหญิงและชาย ลูกเพศชายจะใช้ชื่อรุ่น (ชื่อกลาง) เหมือนกันคือ lai ในขณะที่ลูกเพศหญิงจะใช้ชื่อรุ่นที่แตกต่างออกไปคือ siew

สำหรับอักษรชื่อตัวที่สอง (ปรากฏเป็นคำสุดท้ายของชื่อ) นั้น มักมีความหลากหลายไป เช่น บอเพศ หรือแสดงถึงธาตุต่าง ๆ (ดิน น้ำ ลม ไฟ) ตามความเชื่อของลัทธิเต๋า เป็นต้น

chin tai <u>moy</u>	[surname-big-DAUGHTER]
chin tai <u>chai</u>	[surname-big-SON]
lin mu <u>lin</u>	[surname-wood-FOREST]
li shui <u>chin</u>	[surname-water-GOLD]
lo huo <u>t'u</u>	[surname-fire-EARTH]

นอกจากนี้ Jones (1984) ยังพบอีกว่า ชาวจีนที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์หรือคริสเตียนนั้น นิยมเพิ่มชื่อที่แสดงว่าตนเองเป็นคริสเตียนเข้าไปในชื่อด้วย เช่น John cheng yu tek เป็นต้น

สำหรับชื่อของชาวญี่ปุ่น Plutschow (1995) ได้ทำการศึกษาชื่อชาวญี่ปุ่นโบราณ ตั้งแต่ ศตวรรษที่ 7 จากวรรณกรรมญี่ปุ่นโบราณที่มีชื่อ เช่น Nihonshoki Koshiki และ Manyoshu และได้อธิบายว่า การศึกษาเรื่องชื่อไม่สามารถแยกออกจากวัฒนธรรม ศาสนา การเมือง สังคม และ เศรษฐกิจได้

นอกจากชื่อตัวเองแล้ว มนุษย์ซึ่งมีพฤติกรรมที่พึ่งพาอาศัยกันเป็นกลุ่มหรือสังคม ยังให้ความสำคัญกับการกำหนดรูปสัญลักษณ์ ซึ่งแสดงความเป็นกลุ่มหรือพวกพ้องเดียวกัน รูปภาษาดังกล่าวเรียกว่า “นามสกุล” (surnames) หากพิจารณาจากความสัมพันธ์ของผู้ที่ใช้นามสกุลเดียวกันจะพบว่ามี 2 รูปแบบได้แก่ การที่ผู้ใช้นามสกุลเดียวกันมีความสัมพันธ์กันทางสายเลือด คือมีการสืบทอดเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน ในกรณีนี้ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “family names” ซึ่งเป็นรูปแบบการใช้รูปภาษาที่พบได้ทั่วไปในหลายวัฒนธรรมทั่วโลก

สำหรับชาวลาวแล้ว โสภี อุ๋นทะยา (2542) อธิบายว่า คนลาวนิยมใช้นามสกุลภาษาลาว แสดงลักษณะชาตินิยม ถึงแม้มีการใช้นามสกุลภาษาต่างประเทศ ก็จะสะกดด้วยอักษรวิธีของภาษาลาวเช่นเดียวกับกรณีการตั้งชื่อ เช่น สุลิยะเดด (สุริยเดช) ดาลาทิบ (ดาราทิพย์) เมกคะสิน (เมฆสิน) ลัดตะนะวง (รัตนวงศ์) สุวันนะวงสา (สุวรรณวงศา) บันยาสิด (ปัญญาสิทธิ) เป็นต้น เช่นเดียวกับกรณีของชื่อ นามสกุลของชาวลาวสะท้อนค่านิยมเกี่ยวกับความเป็นมงคล เช่น แก้ว วิไล แก้วประเสิด จุนละมะณี สิลิมุก จะเลินคำ จะเลินสูง พอนปะเสิด ไพบูนจิตจะเลิน สุกขะเสิม สุวันนะปะเสิด เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับแสงสว่างและเทพเจ้าอีกด้วย เช่น ดาลานี กอน จันดาลา จันดามะณี สิงสุลียา สุลิว สุลียะกาน สุลียะวง ดวงสะหวัน พมพิสาน พมปะเสิด อินทามะนีวง อินทะลาด เป็นต้น

ในกรณีของชาวจีน Jones (1984) อ้างอิงงานของ Kiang (1934) ที่อธิบายถึงที่มาของนามสกุลของชาวจีนว่า จีนเริ่มมีกฎระเบียบเป็นข้อบังคับให้มีการตั้งนามสกุลตั้งแต่สมัยจักรพรรดิ Fu Hsi เมื่อประมาณ 2,800 ปีก่อนคริสตกาล และพบว่านามสกุลของชาวจีนมาจากลักษณะต่างๆ 18 ประการ เช่น ชื่อราชวงศ์ ชื่อมณฑลหรือเขตปกครอง ชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ ชื่ออาชีพ ชื่อบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ เป็นต้น Jones (1984) อ้างว่านามสกุลของชาวจีนมีลักษณะเป็น “family names” หากสืบกลับไปอาจพบว่า เจ้านายกับลูกจ้างในที่ทำงานเดียวกัน (ซึ่งมีเครือญาติในปัจจุบันที่ไม่ได้รู้จักกันเลย) สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน นามสกุลของชาวจีนจะสืบทอดจากฝ่ายพ่อมายังลูกชายและลูกสาว อย่างไรก็ดี ประเด็นการเป็น “family names” ของนามสกุลหรือแซ่ของชาวจีนยังอาจเป็นข้อถกเถียง เนื่องจาก ประยุทธ์ สิทธิพันธ์ (2515) ได้อ้างถึงพระราช

อรรถาธิบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ที่ทรงเปรียบเทียบนามสกุลของชาวไทยกับแซ่ของชาวจีนไว้ว่า “แซ่” เทียบได้กับ “clan” เพราะเป็นสิ่งบ่งบอกความเป็นหมู่คณะ ไม่ได้แปลว่าญาติที่มีบรรพบุรุษร่วมกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีชาวไทยเชื้อสายจีนที่อพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารเป็นจำนวนมาก หลายคนมีแซ่เดียวกัน แต่ไม่รู้จักกัน และไม่สามารถสืบหาหลักฐานความสัมพันธ์ในแง่สายเลือดได้นั่นเอง

ส่วนนามสกุลอีกประเภทหนึ่งที่แสดงความสัมพันธ์แบบเป็นกลุ่มเดียวกัน แต่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดเรียกว่า “clan names” Plutschow (1995) กล่าวว่า ในสังคมญี่ปุ่นโบราณ ชื่อและนามสกุลถูกนำมาใช้เพื่อจุดประสงค์ทางการเมือง ดังเห็นได้จากการที่จักรพรรดิหรือผู้มีอำนาจของญี่ปุ่นในอดีต ใช้คำส่วนหนึ่งของนามสกุลตนมาตั้งเป็นส่วนหนึ่งของนามสกุลของนักรบที่ซื่อสัตย์หรือทหารเอก เพื่อให้เกิดความรู้สึกจงรักภักดีหรือเป็นพวกพ้องเดียวกัน และเป็นเครื่องมือในการขยายฐานอำนาจของตน เช่น กรณีโชกุน Tokugawa Ieyasu ได้ตั้ง (เปลี่ยน) ชื่อสกุลลูกน้องของตนโดยผสมเอาชื่อสกุลของตนคือ Ieyasu เข้าไปด้วย ดังตัวอย่าง Yuki Hideyasu, Sakakibara Yasumasa, Honda Yasutoshi, Ishikawa Yasumichi, Sakai Ietsugu, และ Shimazu Iehisa

อย่างไรก็ดี สมัยหลังปฏิรูป Taika ช่วงศตวรรษที่ 9 และ 10 ที่ขุนนางตระกูล Fujiwara ขึ้นเป็นใหญ่ ได้ทำการครอบงำราชสำนักโดยให้ครอบครัวแต่งงานกับครอบครัวจักรพรรดิ ในยุคนี้นามสกุลกลายเป็นสิ่งสาธารณะมากขึ้น ขุนนางตลอดจนสามัญชนสามารถตั้งนามสกุลของตนเองได้ (เดิมจักรพรรดิเป็นผู้ตั้งให้) นามสกุลเป็นสิ่งที่สืบทอดทางสายบิดา การแต่งงานไม่ได้นำมาซึ่งการใช้นามสกุลเดียวกัน ลูกชายจะเป็นฝ่ายออกจากบ้านและแต่งงานเข้าบ้านฝ่ายหญิง ทรัพย์สินจะเป็นสิ่งที่สืบทอดทางสายลูกสาว ลูกที่พ่อแม่หย่าร้างกันมักจะใช้นามสกุลพ่อในขณะที่ยังอาศัยอยู่กับแม่

2.3 ชื่อและนามสกุลในสังคมไทย

จนถึงปัจจุบัน มีงานวิจัยจำนวนไม่น้อยที่ให้ความสนใจศึกษาลักษณะของชื่อ (สุภาพรพนธ บางช้าง 2527, ศักดิ์ศรี แยมันดดา 2532, นันทนา รณเกียรติ 2535, โสภี อุ่นทะยา 2542, สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ 2550) และนามสกุลของคนในสังคมไทย (วนิดา เจริญสุข 2532, โสภี อุ่นทะยา 2542, ปานทิพย์ มหาไตรภพ 2545, ประสิทธิ์ สิริขันธ์ 2550, สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ 2550) โดยส่วนใหญ่จะศึกษาลักษณะทางภาษาของชื่อและนามสกุล (เช่น ภาษาที่ใช้ การสร้างคำ วิธีการ

ตั้งชื่อ) ควบคู่ไปกับความหมายของชื่อและนามสกุล และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนออกมาจากการตั้งชื่อและนามสกุล

งานวิจัยเกี่ยวกับชื่อมีความหลากหลายทั้งในเชิงประเภทของชื่อ การตั้งชื่อที่สัมพันธ์กับเวลา และกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า “ชื่อ” เป็นรูปสัญลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นตัวตน หรืออัตลักษณ์บางประการของผู้เป็นเจ้าของ นันทนา รณเกียรติ (2535) พบว่าสาเหตุของการตั้งชื่อเล่นของคนไทยมีหลากหลาย เช่น ตั้งชื่อตามเหตุการณ์สำคัญตอนเกิด ลำดับที่เกิด ลักษณะทางกายภาพของลูก ใช้เสียงหรืออักษรต้นเหมือนพี่น้องคนอื่น หรืออาจตัดมาจากส่วนหนึ่งของชื่อจริง ในขณะที่ สุภาพรณ ณ บางช้าง (2527) พบว่า อัตลักษณ์ของชื่อมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เช่นคนในสมัยสุโขทัยตั้งชื่อที่สะท้อนอุดมคติเรื่องความสัมพันธ์ฉันญาติ เช่น อ้าย ยี่ ไส (สี่) จั่ว (ห้า) ส่วนในสมัยอยุธยา กรุงธนบุรี และรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น การตั้งชื่อสะท้อนให้เห็นรูปแบบการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ชนชั้นปกครองมีชื่อที่แสดงความหมายเกี่ยวกับกษัตริย์ เทพยาดา เช่น เจ้าฟ้ามงกุฎ เจ้าฟ้าเทพ พระองค์เจ้าสุทนต์กุมาร เป็นต้น ส่วนชื่อของสามัญชนจะมีลักษณะความหมายแสดงสิ่งต่างๆ รอบตัวทั่วไปในชีวิตประจำวัน เช่น จัน บัว พะยอม ช้าง หนู แก้ว เงิน ทองคำ ปาน ไข่ เป็นต้น ในขณะที่ในปัจจุบัน สมชาย ลำเนียงงาม (2545) พบว่า คนไทยนิยมตั้งชื่อตามธรรมเนียมพราหมณ์ โดยใช้หลักทักสา แสดงความเชื่อเรื่องความเป็นสิริมงคลแก่ผู้ที่เป็นเจ้าของชื่อ หลีกเลียงตัวอักษรที่เชื่อว่าเป็นกาลกิณี เช่น หากเป็นผู้ที่เกิดวันจันทร์จะนิยมตั้งชื่อไม่มีอักษรสระ เช่น มงคล ทรงยศ พชร ธนพล วรณชนก ส่วนผู้ที่เกิดวันพฤหัสบดี ควรหลีกเลียงชื่อที่มีอักษร ด ต ถ ท ธ น ชื่อที่เป็นมงคลสำหรับผู้เกิดวันพฤหัสบดี เช่น พรหมภา อารี สมพงษ์ มัลลิกา ญัฐพร เป็นต้น

นอกจากนี้ แม้กระทั่งชื่อพระราชทานหรือราชทินนามก็ยังมีหลักเกณฑ์การตั้งชื่อที่สัมพันธ์กับอัตลักษณ์ของผู้เป็นเจ้าของ คักดีศรี แย้มนัสดา (2532) อธิบายว่า ราชทินนาม เป็นการตั้งชื่อโดยพระมหากษัตริย์โดยการนำหน้าที่ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง หรือชื่อเมืองที่เจ้าของชื่อมีหรืออาศัยอยู่มาเป็นข้อมูลประกอบในการตั้ง ในขณะที่โสภี อุ่นทะยา (2542) ศึกษาชื่อของชาวไทยถิ่นอีสานพบว่า ได้รับอิทธิพลความเชื่อเรื่องความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต โดยใช้เกณฑ์การตั้งชื่อตามหลักทักสา คือพิจารณาวันที่เกิดสัมพันธ์กับตัวอักษรมงคล และใช้คำภาษาต่างประเทศ ได้แก่ ภาษาบาลี สันสกฤต ในการตั้งชื่อเป็นส่วนใหญ่ เช่นเดียวกับ Sumniangngam (2004) ซึ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเรื่องชื่อบุคคลของคนในสังคมไทย โดยศึกษาเปรียบเทียบชื่อคนไทยสองช่วงอายุคือ มากกว่า 81 ปี และต่ำกว่า 20 ปี ผลการศึกษาพบว่า ชื่อวัยรุ่นสะท้อนความเชื่อเรื่องการเลือกตัวอักษรที่สัมพันธ์วันเกิด (เป็นวิธีตั้งชื่อตามตำราทักสาเพื่อความเป็นสิริมงคล)

มากกว่าคนสูงอายุ (ร้อยละ 64.5 / ร้อยละ 53.55) เมื่อศึกษารายละเอียดเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นที่เปลี่ยนชื่อตามหลักทักซัพพบว่า การเลือกชื่อใหม่นั้นเป็นไปตามหลักตำราทักซัพถึงร้อยละ 82.22 นอกจากนี้ ยังพบการเปลี่ยนแปลงของชื่อในด้านความหมายด้วยกล่าวคือ กลุ่มสูงอายุนิยมใช้ชื่อที่เป็นกริยาอาการและคุณภาพ เช่น ทา อาบ เล็ก เตี้ย แดง เป็นอันดับต้นๆ ถึงร้อยละ 28.8 ในขณะที่ที่กลุ่มวัยรุ่นนิยมใช้ชื่อแสดงความรู้ความสามารถ เช่น วุฒิ วิชา ปัญญา ธีระ มากที่สุดร้อยละ 16.86 อย่างไรก็ตาม ยังพบว่าคนไทยทั้งสองรุ่นยังนิยมตั้งชื่อที่มีความหมายเกี่ยวกับความดี ความเจริญรุ่งเรืองในอันดับถัดมา เช่น ดี ศรี มงคล เจริญ แต่กลุ่มผู้ใหญ่ใช้คำไทยในขณะที่กลุ่มวัยรุ่นใช้คำบาลีสันสกฤต ลักษณะความเชื่อเรื่องความเป็นมงคลที่แสดงออกจากการเลือกตัวอักษรที่สัมพันธ์กับวันเกิดดังกล่าวพบเห็นได้แม้กระทั่งชื่อของชาวดาระอั้ง ซึ่งเป็นชาวไทยภูเขา (สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ 2550) ที่มีเกณฑ์การตั้งชื่อโดยกำหนดให้เสียงแรกของชื่อแปรไปตามวันที่เกิดเช่นเดียวกัน

สำหรับการศึกษาเรื่องนามสกุลนั้น จะกระจายไปตามกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย การศึกษาทำให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อที่เหมือนและแตกต่างกันของคนแต่ละกลุ่มในสังคม นามสกุลของคนไทยเชื้อสายจีน (วนิดา เจริญสุข 2532) สะท้อนความปรารถนาความเป็นเลิศ ร่ำรวย ความเจริญรุ่งเรือง และสิริมงคล เช่น เอี่ยมอมร ล้ำเลิศวิทยา ดีพร้อมเลิศ สมบูรณ์โชคดี รวยสุวรรณ ลาภเพิ่มทรัพย์ ธนบาลสมบัติ ปัญญาเจริญผล อิทธิเดชวัฒน์ มงคลกิตติสุริยาพร ธนตระกูลศรี เป็นต้น ในขณะที่คนไทยถิ่นอีสาน (โลภี อุ้นทะยา 2542) มีนามสกุลที่แสดงถึงความใกล้ชิดกับธรรมชาติซึ่งเอื้อประโยชน์และมีความผูกพันกับชีวิต เช่น มะลิซ้อน สิ่งทอทองแสงนาค หงส์แสงไทย หนูจิตร หนูไพบูลย์ อุ้นพิกุล เงินมาก ทองธรรมชาติ พลอยงาม เป็นต้น นอกจากนี้ ปานทิพย์ มหาไทรภพ (2545) ได้ศึกษานามสกุลพระราชทานในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พบว่า นามสกุลพระราชทานมักจะสะท้อนค่านิยมเกี่ยวกับความสุข ความเจริญรุ่งเรือง และความมั่งคั่งร่ำรวยทางวัตถุ ยกตัวอย่างเช่น สุขะจิตติ รักเสียม ถาวรนันท์ เขมะสิริวัชรโชติ คัมภีรยศ ธรรมศักดิ์ จิตะสมบัติ กุนทลจินดา ชัยรัตน์ มัฆวิบูลย์ เป็นต้น ส่วนชาวดาระอั้ง ซึ่งเป็นชาวไทยภูเขากลุ่มน้อยในจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งนามสกุลโดยใช้ชื่อบิดา หรือบรรพบุรุษฝ่ายพ่อ แสดงความสัมพันธ์เครือญาติที่ชัดเจน (สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ 2550) ทั้งนี้เป็นผลมาจากการบังคับใช้พระราชบัญญัตินามสกุล โดยกำหนดให้ชาวไทยต้องมีนามสกุลนี้ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการกลืนกลายชาติพันธุ์ และลดความแตกต่างในสังคม (ประสิทธิ์ สิบรีชา 2550)

สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดโอกาสให้กับคนที่มีความแตกต่าง และหลากหลายทางวัฒนธรรมอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ดังเห็นได้จากความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ใน

ประเทศไทย (Schliesinger 2000, Schliesinger 2001a, Schliesinger 2001b) อย่างไรก็ตาม ในแง่ของการได้รับประโยชน์จากรัฐ ตลอดจนมุมมองของสังคมผ่านสื่อประเภทต่างๆ พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกับประชาชนชาวไทยโดยทั่วไป โดยถูกมองว่าเป็นตัวปัญหาของสังคม และถูกปฏิบัติเสมือนพลเมืองชั้นสอง ถูกเบียดขับให้ยืนอยู่ในพื้นที่ชายขอบของสังคม การศึกษาการถูกกระทำให้เป็นพลเมืองชั้นสองของกลุ่มชาวเลในงานวิจัยของ มาโนช ดินลานสกุล (2549) เป็นตัวอย่างหนึ่งที่ทำให้เห็นความเหลื่อมล้ำของสังคม ชาวเลหรือกลุ่มชาติพันธุ์อุรังลาไว มาซิง มอแกน และมอเล็น ที่อาศัยอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทยนั้น ถูกจำกัดสิทธิการครอบครองที่ดินโดยกฎหมายไทย ตามกฎหมายดังกล่าว พวกเขาถูกมองเป็นผู้บุกรุกป่าสงวนซึ่งเป็นสมบัติของชาติ และยังถูกมองว่าไม่ใช่คนไทย ทั้งๆ ที่บรรพบุรุษของพวกเขาเกิด และใช้ประโยชน์กับผืนทะเลของไทยมาตั้งแต่โบราณ กระบวนการผลักดันดังกล่าวส่งผลให้ชุมชนชาวเลแตกกระจาย ชาวเลส่วนหนึ่งต้องกระเสือกกระสนดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดกลายเป็นพวกเร่ร่อน ขอลาน เด็กขายของชายหาด กรรมกร เป็นต้น จากผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้พวกเขาถูกมองต่อไปว่าเป็นผู้สร้างปัญหาสังคม นอกจากนี้ กระบวนการผลักดันให้เป็นชายขอบที่เป็นผลพวงจากแนวคิดการพัฒนาตามนโยบายของภาครัฐนี้ ยังนำไปสู่การสูญเสียความหลากหลายทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมายาวนานอีกด้วย

ภายใต้กระบวนการทำให้เป็นคนชายขอบ นอกจากการยอมจำนนให้เป็นผู้ถูกกระทำ ได้รับการดูถูกเหยียดหยาม และจำกัดสิทธิเสรีภาพในการเข้าถึงทรัพยากรแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์จำนวนหนึ่ง ก็พยายามที่จะสร้างพื้นที่ของตนเองในสังคม พยายามต่อสู้และตอบโต้กับแนวคิดกระแสหลักเพื่อความอยู่รอด โดยการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้มีที่ยืนในสังคมและให้คนภายนอกรวมถึงภาครัฐได้เห็นถึงความสำคัญของพวกเขา งานวิจัยของเนตรดาว ยังยุบล (2544) แสดงให้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอญอ ถูกเจ้าหน้าที่ภาครัฐ คนพื้นราบ และกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่จำกัดสิทธิในการจัดการทรัพยากรน้ำและป่า ซึ่งเป็นเสมือนบ้านของพวกเขา โดยการกำหนดนโยบายกฎหมายควบคุม ทำโครงการพัฒนาต่างๆ ในพื้นที่ และพยายามสร้างภาพให้เกิดความคิดอคติต่อกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอญอ ทำให้ชาวปกาเกอญอพยายามต่อสู้ด้วยการสร้างและปรับองค์การชุมชนของตน ปรับรูปแบบการประกอบพิธีกรรมดั้งเดิม และพยายามดำเนินชีวิตในรูปแบบที่ทำให้คนภายนอกเห็นว่าพวกปกาเกอญอนั้นคือผู้นุรักษ์ ไม่ใช่พวกทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การมีกิจกรรมอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า การออกกฎเกณฑ์ในชุมชนเพื่อห้ามการล่าสัตว์ กิจกรรมบวชป่า กิจกรรมรณรงค์การทำเกษตรปลอดสารพิษ เป็นต้น เช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ดาระอั้ง ในงานวิจัยของ วาสนา ละอองปลิว (2546) ที่พยายามสร้างพื้นที่ทางสังคม ด้วยวิธีการหลากหลาย เช่น การดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เห็นว่า ดาระอั้งไม่ใช่ผู้ทำลายป่า แต่เป็นผู้นุรักษ์ป่า เป็นชาวเขา

ที่ดีไม่สร้างปัญหาสังคม มีการสร้างชุมชนปลอดภัยเสถียร และให้ความร่วมมือกับรัฐ นำเสนอตัวเองว่าเป็นชาวพุทธเพื่อแสดงความเท่าเทียมและบ่งบอกถึงความเป็นไทย นอกจากนี้ ยังมีการสร้างพื้นที่ของตนในเวทีการท่องเที่ยว ด้วยวิธีการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือไฮมสเดย์ภายในชุมชน

อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย นับเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ไม่น้อยไปกว่าบริเวณอื่นในประเทศ กับทั้งยังเป็นพื้นที่ที่นักวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ให้ความสนใจเข้ามาศึกษาในประเด็นต่างๆ อย่างต่อเนื่อง จากการสำรวจของสรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ และรุ่งวิมล รุ่งโรจน์สุวรรณ (2551) พบว่า อำเภอเชียงแสนประกอบด้วยหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ อาทิ จีนฮ่อ ไทลื้อ ไทใหญ่ พม่า ม้ง เมี่ยน ลาว ลานู ลัวะ ว้า และอาข่า หากจำแนกตามตระกูลภาษาจะกระจายอยู่ใน 4 ตระกูลภาษาหลัก ได้แก่ ตระกูลจีน-ทิเบต (จีนฮ่อ พม่า) ตระกูลไท (ไทลื้อ ไทใหญ่ ลาว) ตระกูลม้ง-เมี่ยน (ม้ง เมี่ยน) และตระกูลมอญ-เขมร (ลัวะ ว้า ลานู อาข่า) การศึกษาเรื่องชื่อและนามสกุล น่าจะเป็นช่องทางในการทำความเข้าใจลักษณะตัวตนเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของคนแต่ละวัฒนธรรมที่มีทั้งความเหมือนและแตกต่าง รวมถึงรูปแบบการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดภายใต้บริบทของการพัฒนาในสังคมไทยปัจจุบัน และจะเป็นองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการแสวงหาวิธีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติต่อไป

บทที่ 3

ชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์หลักเกณฑ์การตั้งชื่อ ภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อ และความเชื่อ ค่านิยมที่สะท้อนออกมาจากชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 11 กลุ่มในอำเภอเชียงแสน โดยในเบื้องต้นได้แบ่งกลุ่มตามภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ การตั้งชื่อโดยใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง และการตั้งชื่อโดยใช้ภาษาอื่น ทั้งนี้ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันอาจมีลักษณะของการตั้งชื่อโดยใช้ภาษาทั้งสองแบบปนกันอยู่ด้วย

3.1 การตั้งชื่อโดยใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง

การตั้งชื่อโดยใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง หมายถึง การใช้ภาษาของตนในการตั้งชื่อ ในที่นี้พบว่ารูปแบบการตั้งชื่อของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยภาษาของตนเองมีลักษณะที่เฉพาะตัว และอาจมีความสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะทางภาษาคู่เคียงกัน นอกจากนี้ยังพบว่าบางกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อำเภอเชียงแสนไม่มีการใช้ชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองในการตั้งชื่อหลงเหลืออยู่เลย

3.1.1 ชื่อลาว

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเป็นกลุ่มที่ใช้ภาษาลาวซึ่งเป็นภาษาในตระกูลไท (Tai Language Family) มีลักษณะทางเสียงและคำคล้ายคลึงกับภาษาไทย ดังนั้น ชื่อลาวจึงมีลักษณะเป็นคำมูลสั้นๆ เป็นคำพยางค์เดียวหรือสองพยางค์ เช่น คำ มา เพชร สุข ไหม ศรี แก้ว นิล สร้อย มณี ทอง ใบ บุญเรือน บุญตา บัวคำ บัวจันทร์ ขวัญทิพย์ แสงจันทร์ แสงคำ ในด้านความหมายจะเห็นได้ว่าชื่อของคนลาว สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อและค่านิยมในเรื่องของความเป็นมงคล โดยนำสิ่งที่มีค่า เช่น (ทอง)คำ เพชร ไหม แก้ว แสง และความคิดที่เป็นสิริมงคลซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่น สุข บุญ ขวัญ บัว มาใช้เป็นชื่อ

3.1.2 ชื่อไทลื้อ

ถึงแม้ว่าจะเป็นคนละกลุ่มชาติพันธุ์กันกับชาวลาว แต่ชาวไทลื้อก็มีลักษณะร่วมทางภาษา เช่นเดียวกันกับชาวลาวนั่นคือใช้ภาษาที่อยู่ในตระกูลไทเช่นเดียวกัน ดังนั้น รูปแบบการตั้งชื่อจึงมีลักษณะคล้ายคลึงกันคือเป็นคำมูลหนึ่งหรือสองพยางค์ เช่น คำ แสง ทอง ดาว บุญ ทิพย์ เอ้ย(ลูกคนโต) ยี่ สาม หล้า น้อย จ้อย บัวทอง กองแก้ว กองแสง แสงคำ ขันคำ แสงเดือน ไนแง

ความหมายนั้น ชื่อไทลื้อสะท้อนให้เห็นความเชื่อและค่านิยมคล้ายกับชื่อลาว คือเชื่อเรื่องความเป็นมงคลและความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา นอกจากนี้ ยังมีความนิยมในเรื่องของอาวโศ การให้ความสำคัญกับครอบครัวดังจะเห็นได้จากชื่อที่แสดงลำดับการเกิดด้วย

3.1.3 ชื่อไทใหญ่

เช่นเดียวกันกับชื่อลาวและชื่อไทลื้อ การตั้งชื่อในแบบไทใหญ่ก็จะใช้ภาษาไทใหญ่ซึ่งมีลักษณะเป็นคำมูลเช่นเดียวกัน เนื่องจากไทใหญ่ก็เป็นสมาชิกหนึ่งในตระกูลภาษาไทด้วย ตัวอย่างของชื่อไทใหญ่ที่พบเช่น เฮ้ย ยี่ สาม หล้า เสาร์ คำ บุญ แสง เงิน บัว แก้ว คำแก้ว เฮ้ยฮุ่น บุญเถา ชื่อไทใหญ่สะท้อนค่านิยมเรื่องอาวโศ ความเป็นมงคล และความเชื่อจากพุทธศาสนาเช่นเดียวกับชาวลาวและชาวไทลื้อ โดยภาพรวมจะเห็นได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ที่ภาษามีความสัมพันธ์กันทางเชื้อสายคือภาษาตระกูลไท (Tai Language Family) นั้น จะมีหลักเกณฑ์ในการตั้งชื่อซึ่งสะท้อนแนวคิดความเชื่อและค่านิยมที่คล้ายคลึงกัน

3.1.4 ชื่อเมี่ยน

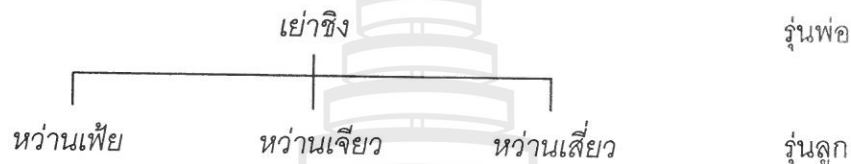
เมี่ยนมีใช้กลุ่มชาติพันธุ์ที่สืบเชื้อสายทางภาษาเดียวกันกับลาว ไทลื้อ และไทใหญ่ หากแต่มีเอกลักษณ์ที่เฉพาะ อยู่ในกลุ่มภาษาตระกูลม้ง-เมี่ยน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากจีนอยู่บ้าง คติความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งชื่อของเมี่ยนก็จะมีทั้งเรื่องของการนับลำดับตามอาวโศ เช่น ลูกคนโต คนที่สอง คนสุดท้อง ในขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับการนับสายบรรพบุรุษทางบิดาเป็นสำคัญ ชื่อของชาวเมี่ยนจะมี 2 ประเภทหลัก โดยประเภทแรกนั้นเป็นชื่อที่เป็นของทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ชื่อประเภทนี้มีองค์ประกอบสองส่วนได้แก่ ส่วนแรกของชื่อจะแสดงลำดับของการเกิด สำหรับส่วนที่สองคือส่วนท้ายของชื่อจะเป็นชื่อบิดา เช่น เก้าชิง คำว่า เก้า หมายถึง เป็นลูกคนโต ส่วน ชิง ก็เป็นชื่อของบิดา หมายความว่า เจ้าของชื่อเป็นบุตรคนโตของนายชิง เป็นต้น

นอกจากนี้ การนับลำดับการเกิดของบุคคลในชื่อเมี่ยนนั้น ยังใช้คำที่แยกกันระหว่างชายกับหญิงด้วย ดังแสดง

ลำดับการเกิด	ผู้ชาย	ผู้หญิง
ลูกคนโต	เก้า	เหมย
ลูกคนที่สอง	ไหน	ไหน
ลูกคนที่สาม	ซาน	ฟาม
ลูกคนที่สี่	สู	เผีย

ดังนั้น หากผู้ชายชื่อ ชานเพี้ย ก็หมายความว่า เป็นบุตรชายคนที่สามของนายเพี้ย ส่วน
 เหมยเพี้ย ก็คือ บุตรสาวคนโตของนายเพี้ย นั่นเอง

นอกจากชื่อที่แสดงลำดับการเกิดประกอบกับชื่อบิดาแล้ว ยังมีชื่ออีกประเภทหนึ่งในกลุ่ม
 ชาวเมียนซึ่งเป็นชื่อที่จะมีเฉพาะผู้ชายเท่านั้น นั่นหมายความว่าชายชาวเมียนจะมีชื่อ 2 ชื่อ
 ในขณะที่ผู้หญิงจะมีเพียงชื่อเดียว ชื่อที่สองของชาวเมียนมีองค์ประกอบหลักสองส่วน ได้แก่ ส่วนที่
 หนึ่งเป็นชื่อรุ่น (generation) เช่น นาย ก มีลูกชาย 3 คน ลูกทั้งสามคนจะมีชื่อรุ่นเหมือนกัน
 สำหรับส่วนที่สองก็จะเป็นชื่อเฉพาะของลูกชายแต่ละคน ดังแสดง

จากแผนภาพแสดงให้เห็นว่า รุ่นพ่อ คือ นายเย่าชิง มีลูกชาย ๓ คนชื่อ เพี้ย เจียว และ
 เสี้ยว โดยทั้งสามพี่น้องมีชื่อรุ่นเดียวกันคือ หว่าน นั่นเอง นอกจากนี้ ชื่อเฉพาะสำหรับชายชาว
 เมียน (เช่น ชิง เพี้ย เจียว และเสี้ยว) นี้ จะเป็นชื่อบิดาที่ใช้ประกอบท้ายชื่อประเภทแรกที่บอก
 ลำดับการเกิดของลูกต่อไปด้วย ดังแสดงความสัมพันธ์ของชื่อสองประเภทนี้ตามตัวอย่าง

	ชื่อประเภทแรก	ชื่อที่สอง (สำหรับผู้ชาย)
รุ่นปู่		เย่าชิง (ชื่อรุ่น + ชื่อตัว)
รุ่นพ่อ	เก้าชิง (ลูกคนโต + ชื่อพ่อ)	หว่านเพี้ย (ชื่อรุ่น + ชื่อตัว)
รุ่นลูก	ไชนเพี้ย (ลูกคนที่สอง + ชื่อพ่อ)	หยุ่นเกว (ชื่อรุ่น + ชื่อตัว)

โดยสรุป ชาวเมียนมีคติและค่านิยมในการตั้งชื่อที่เน้นลำดับอาวุโส และยังให้ความสำคัญ
 กับบรรพบุรุษฝ่ายพ่อเป็นสำคัญ ซึ่งมีความใกล้เคียงกับในกรณีของชาวจีนฮ่อ (ดู 3.1.5) แสดงให้
 เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเมียนกับจีน ซึ่งนอกจากจะสะท้อนออกมาจากการตั้งชื่อแล้ว ในส่วน
 ของนามสกุล (ซึ่งจะกล่าวในบทที่ 4) ก็แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์นี้ด้วย
 นอกจากนี้ จากข้อมูลทะเบียนราษฎรพบว่า ชาวเมียนส่วนใหญ่มักใช้ชื่อประเภทแรกเป็นชื่อที่
 ลงทะเบียนกับทางราชการ

3.1.5 ชื่อจีนย่อ

ชื่อของชาวจีนย่อที่พบในการขึ้นทะเบียนกับทางราชการมีด้วยกัน 3 ลักษณะดังนี้

ก. ชื่อประเภทแรกประกอบด้วยชื่อรุ่น (generation) ตามด้วยชื่อเฉพาะของบุคคล (ชื่อตัว) เช่นเดียวกับกรณีของชาวเมียนมา บุคคลที่เกิดในรุ่นเดียวกันจะใช้ชื่อรุ่นร่วมกัน และแสดงความต่างกันที่ชื่อตัวที่ตามท้ายเป็นสำคัญ ความแตกต่างกับชาวเมียนมามีเพียงประเด็นว่า ชื่อที่ประกอบด้วยชื่อรุ่นนี้ไม่ได้มีไว้สำหรับผู้ชายเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น แต่รวมถึงชื่อของผู้หญิงด้วย ดังแสดงในตัวอย่าง

ชื่อรุ่น	ชื่อตัว	ความหมายของชื่อตัว
ฟู่	ไฉ	เงินทอง
ฟู่	หลง	มังกร
ฟู่	ฝ่า	ร่ำรวย
ฟู่	ผิง	โชคดี
ฟู่	จิว	ดอกมะลิ

ในด้านความหมายของชื่อจะเห็นได้ว่าชื่อจีน (ชื่อตัว) จะแสดงสิ่งที่เป็นสิริมงคลแก่เจ้าของชื่อ อาจเป็นสิ่งมีค่าหรือแนวคิดความเชื่อเรื่องความเป็นมงคลแบบจีน เช่น ทรัพย์สินเงินทอง โชคลาภ ถ้าเป็นเพศหญิงอาจมีเรื่องของความสวยความงามเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น จิว (ดอกมะลิ)

ข. ชื่อประเภทที่สองมีลักษณะคล้ายเป็นชื่อเล่น หรือชื่อที่ใช้เรียกอย่างไม่เป็นทางการระหว่างชาวจีนด้วยกัน ซึ่งประกอบด้วยสองส่วน ส่วนแรกเป็นคำนำหน้าชื่อ “อา” และส่วนหลังเป็นชื่อตัว เช่น อาผิง อาชิง จะสังเกตได้ว่าคำนำหน้า “อา” ในภาษาจีนนั้นสามารถใช้กับผู้ชายหรือผู้หญิงก็ได้ ถึงแม้ว่าจะเป็นการใช้ชื่อที่ไม่เป็นทางการมาเรียกอย่างเป็นทางการ (ลงทะเบียนเป็นชื่อจริง) แต่ก็ยังแสดงให้เห็นกลิ่นอายของความเป็นชาติพันธุ์ (จีนย่อ) อยู่เช่นเดียวกับชื่อประเภทแรก จากข้อมูลพบว่า ชาวจีนฮ่อจำนวนไม่น้อยที่ใช้ชื่อประเภทนี้ลงทะเบียนเป็นชื่อจริง สำหรับความหมายของชื่อประเภทนี้มีหลากหลายทั้งที่แสดงความเป็นมงคล แสดงลำดับอาวุโสในครอบครัว แสดงบุคลิกลักษณะของเจ้าของชื่อ ดังแสดงในตัวอย่าง

ชื่อ	ความหมาย
อาผิง	(โชคดี)
อาซิง	(เงิน)
อาหลิง	(สูง)
อาเซียว	(ตัวเล็ก)
อาเซียง	(กลืนหอม)
อาฝ่า	(เจริญรุ่งเรือง)
อาซาง	(คนที่สาม)
อาฟู	(ร่ำรวย)

ค. ชื่อประเภทที่สาม จากการสอบถามกับผู้ออกภาษาชาวจีนฮ่อพบว่า มีชาวจีนฮ่อบางส่วนที่ตั้งชื่อโดยใช้ภาษาจีนฮ่อแต่ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับหลักเกณฑ์การตั้งชื่อ ไม่ว่าจะเป็นชื่อจริง (ประเภท ก.) หรือชื่อเล่นที่ใช้เรียกขานกัน (ประเภท ข.) แต่อย่างไรก็ตาม การตั้งชื่อโดยไม่ยึดหลักเกณฑ์ใดๆ นี้ ใช้ความชอบของเจ้าของชื่อเป็นหลัก เช่น ยี่หลัน (หยก + สีนํ้าเงิน) จิงเหมย (ทอง + ผู้หญิง) ลูเหมย (ลำดับที่ 6 + ผู้หญิง—ในกรณีนี้เจ้าของชื่อไม่ได้เป็นลูกสาวคนที่ 6 ของครอบครัวเลย) อย่างไรก็ตาม การเลือกคำมาตั้งชื่อในกรณีนี้นับได้ว่าเป็นไปตามความประสงค์ ความชอบของเจ้าของชื่อที่เห็นว่าคำดังกล่าวดีสำหรับตนเอง และยังคงแสดงให้เห็นด้วยว่าเจ้าของชื่อยังคงให้ความสำคัญกับการเป็นชาติพันธุ์อยู่ ถึงแม้จะไม่ได้รักษาไว้ซึ่งกฎเกณฑ์ตามแบบอย่างของบรรพบุรุษก็ตาม นอกจากนี้ ยังเป็นที่สังเกตอีกด้วยว่า ชาวจีนฮ่อส่วนใหญ่ที่ใช้ชื่อในกลุ่มนี้จะเป็นเพศหญิง

3.1.6 ชื่อม้ง

ชื่อม้ง คือ ชื่อที่ใช้คำในภาษาม้งในการตั้งชื่อ มีลักษณะเป็นคำสั้นๆ หนึ่งหรือสองพยางค์ ในด้านความหมายนั้น ชื่อของชาวม้งมีความหมายที่หลากหลาย และบางครั้งมิได้คำนึงถึงความ เป็นมงคลแก่ตนเองแต่อย่างใด ในภาพรวม ชื่อม้งแสดงความหมายที่เกี่ยวกับเรื่องใกล้ตัว หรือ ธรรมชาติ ดังแสดงในตัวอย่าง

สัตว์	ย่าหยั่ว (นกยูง) เม่ง (แมว)	หลู (นกกระเจือก)
	ก้า (แมลงวัน) เป้า (แมงเม่า)	
ธรรมชาติ	เอี้ยะอง (หมอก) กู๊ (ทองคำ)	เทีย (ฝน)
	ปอจั่ว (หน้าผา) นู (ดวงอาทิตย์)	

ของใช้ทั่วไป	เบ้า (ตุ้มหู)	ยั่ว (หวี)	เจียะ (กรรไกร/มีด)
	เลี้ย (เคียว)	เกา (ร่ม)	
ลักษณะเฉพาะ	ตัว (ใหญ่)	เอี้ยะ (ขม)	

3.1.7 ชื่ออาข่า

โดยปกติ ชาวอาข่ามีหลักเกณฑ์ในการตั้งชื่อที่สัมพันธ์กับบรรพบุรุษ โดยชื่อต้นของชาวอาข่าจะเป็นชื่อท้ายของบิดา ยกตัวอย่างเช่น เหยาะเยอะ เยอะให้ ให้มา มาย้อ ย้อแตะ แตะแบ แบซึ่ม ซึ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ที่สืบบรรพบุรุษเดียวกันมา (เอกสารประกอบการสอนวิชา เครือญาติอาข่า ม.ป.ป.) อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลชื่อจริงของชาวอาข่าที่ขึ้นทะเบียนต่อทางราชการพบว่า ไม่มีรูปแบบความสัมพันธ์ดังกล่าว แต่กลับพบวิธีการตั้งชื่อแบบที่คล้ายคลึงกับชาวจีนฮ่อรูปแบบที่ ๒ ซึ่งประกอบด้วยคำนำหน้าสำหรับผู้ชายได้แก่ “อา” หรือ “ลอ” และคำนำหน้าสำหรับผู้หญิงคือ “หมี” ตามท้ายด้วยชื่อเฉพาะซึ่งแสดงลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล เป็นเหมือนชื่อเล่นที่เรียกกันระหว่างชาวอาข่าด้วยกันเอง จากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาพบว่าความหมายของชื่อดังกล่าวบางส่วนเป็นการล้อเลียนบุคลิกลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ในทางลบ ดังแสดงในตัวอย่าง

ชื่อผู้หญิง	ความหมาย	ชื่อผู้ชาย	ความหมาย
หมีจู้	รูปร่างดี	อาเกอะ	ตาโปน
หมีตุ	อ้วน	อาเบอะ	ตัวขาว
หมีต๊ะ	ว่องไว	อาดื้อ	เตี้ย
หมีมา	ตัวใหญ่	ลอพา	อ้วน
หมีเตอะ	เตี้ย	ลอแตะ	เตี้ย
หมีซู	หน้ายาวเรียว		
หมีเซาะ	กลิ่นหอม		

นอกจากนี้ยังมีชื่อที่ใช้คำนำหน้าอื่นๆ เช่น ผู้หญิงใช้คำนำหน้า “อา” เช่น อาหมี หรือใช้คำนำหน้า “บู” เช่น บูหย่า (ตัวเล็ก) บูย้อ (ซุกซน) เป็นต้น จากชื่อดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าชาวอาข่านิยมใช้ชื่อที่แสดงบุคลิกลักษณะเฉพาะที่เรียกกันในกลุ่มชาติพันธุ์เสมือนชื่อเล่นมาเป็นชื่อจริง ทั้งนี้ อาจเกิดจากปัญหาในการสื่อสารระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กับเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้มีการนำชื่อที่ใช้อย่างไม่เป็นทางการมาเป็นชื่อทางการ

3.1.8 ชื่อหลาน

ชื่อหลานมีลักษณะคล้ายชื่อเรียกทั่วไปของชาวจีนฮ่อและชาวอาข่า กล่าวคือ มีคำนำหน้าชื่อ สำหรับผู้ชายและผู้หญิง โดยชายชาวหลานจะใช้คำว่า “จะ” เช่น จะลา จะนุ จะพะ ส่วนหญิงใช้ “นา” หรือ “อี” เช่น นาโบ นาสอ นายะ นาคือ อีโหม อีสุง อีผิว อีหล้า เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จากการสอบถามผู้บอกภาษาพบว่า ชื่อหลานมีเพียงชื่อเดียวใช้เรียกทั้งในกรณีทางการและไม่ทางการ โดยตามคติดั้งเดิมของหลานนั้น นิยมตั้งชื่อตามปีนักษัตรหรือปีเกิด เช่น จะพะ คือ เด็กชายที่เกิดปีชวด จะนุ คือ เด็กชายที่เกิดปีฉลู จะงะ คือ เด็กชายที่เกิดปีระกา นาแก คือ เด็กหญิงที่เกิดปีมะแม นาปี คือ เด็กหญิงที่เกิดปีจอ นาวา คือ เด็กหญิงที่เกิดปีกุน เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการตั้งชื่อตามลำดับที่เกิดในครอบครัว เช่น เอ่เชน (ลูกคนโต) จะลา (ลูกชายคนที่สอง) จะล่อ (ลูกชายคนที่สาม) จะกะ (ลูกชายคนที่สี่) จะแล (ลูกชายคนสุดท้าย) นาแล (ลูกสาวคนสุดท้าย) อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบคติความเชื่อดังกล่าวกับชื่อที่ได้จากการลงทะเบียนกับทางราชการพบว่า มีชื่ออีกจำนวนหนึ่งซึ่งไม่สามารถระบุถึงที่มาและความหมายได้ แม้กระทั่งเจ้าของชื่อก็ไม่สามารถตอบได้ว่าชื่อของตนมีความหมายว่าอย่างไร ตอบได้เพียงแต่ว่าเป็นชื่อที่พ่อแม่ตั้งให้เท่านั้น

เป็นที่น่าสังเกตว่าชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์พม่า ว้า และลัวะในข้อมูลของคณะผู้วิจัยไม่ปรากฏการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองในการตั้งชื่อเลย ซึ่งลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความเชื่อและค่านิยมที่มีต่อชาติพันธุ์ตนเองที่เปลี่ยนแปลงไป โดยกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 3 มีการเลือกใช้รูปแบบของชื่อเป็นภาษาอื่นดังแสดงในตอนที่ 3.2

3.2 การตั้งชื่อโดยใช้ภาษาอื่น

เมื่อพิจารณาข้อมูลเป็นรายกลุ่มชาติพันธุ์พบว่า นอกจากชื่อที่ตั้งโดยใช้หลักเกณฑ์และภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองแล้ว ยังมีการใช้ชื่อภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาของตนเองในการตั้งชื่อด้วย จากข้อมูลพบว่าชื่อภาษาอื่นที่ถูกใช้ตั้งเป็นชื่อในพื้นที่อำเภอเชียงแสนมีด้วยกัน 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาบาลีสันสกฤต ภาษาไทย/ไทย และภาษาจีน เป็นที่สังเกตว่าภาษาทั้ง 3 ดังกล่าวเป็นภาษาที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในพื้นที่อำเภอเชียงแสน จึงน่าจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ต้องการเปิดเผยความเป็นตัวตนต่อสาธารณะ หรือมีความจำเป็นบางอย่างที่ต้องเลือกใช้ชื่อที่เป็นภาษาของคนกลุ่มหลักในชุมชน

3.2.1 ชื่อภาษาบาลีสันสกฤต

ชื่อภาษาบาลีสันสกฤต เป็นชื่อที่ได้รับความนิยมในหมู่คนไทยทั่วไป จากการศึกษาของ สมชาย ลำเนียงงาม (2545) พบว่า ชื่อภาษาบาลีสันสกฤตนี้ เป็นชื่อที่ตั้งตามหลักทักขา (ทักขา ปกรณ์) ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์การตั้งชื่อที่ให้ความสำคัญกับตัวอักษรที่สัมพันธ์กับความเป็นสิริมงคล โดยเจ้าของชื่อที่มีตัวอักษรที่เป็นสิริมงคลกับวันเกิดจะมีโชคและเป็นสิริมงคลกับตัวเอง ความเชื่อดังกล่าวได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน ทำให้รูปแบบการตั้งชื่อของคนไทยเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่ใช้คำมูลสั้นๆ ง่ายๆ มาเป็นการเลือกใช้ตัวอักษรและคำในภาษาบาลีสันสกฤตเพื่อความเป็นมงคลแก่ตนเอง นอกจากนี้ สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ (2550) ยังพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์เองก็เริ่มมีแนวโน้มในการตั้งชื่อรูปแบบดังกล่าวเช่นเดียวกัน จากข้อมูลงานวิจัยนี้พบว่าชื่อบาลีสันสกฤตส่วนใหญ่เป็นชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นวัยรุ่นและเด็ก ชื่อส่วนใหญ่มีสองพยางค์ เช่น สมพร สมคิด สมชาย สมนึก พรรณี อัมพล เกษม นริน สัมฤทธิ์ เป็นต้น หรืออาจมีสามพยางค์ขึ้นไปบ้าง เช่น สุชาดา มณีวรรณ สุริยรัตน์ กาญจนา อินทรา วีระชัย ธวัชชัย ญัฐภัทร พรนภา อาทิตยา เป็นต้น

สาเหตุหลักที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์นิยมชื่อภาษาบาลีสันสกฤตเพราะเชื่อว่า ชื่อดังกล่าวคือชื่อของคนไทย เป็นชื่อที่แสดงว่าตนเป็นคนไทย ชื่อประเภทนี้พบในข้อมูลของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ที่ศึกษา แต่อาจมีสัดส่วนที่แตกต่างกันไป และยังเป็นตัวบ่งชี้สำคัญที่แสดงให้เห็นทิศทางการเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งจะกล่าวถึงในบทต่อไปอีกด้วย

3.2.2 ชื่อภาษาไทย/ไทย

ชื่อภาษาไทย/ไทย มีลักษณะที่แตกต่างจากชื่อภาษาบาลีสันสกฤตคือ มีลักษณะเป็นคำมูล สะกดง่าย ตรงตัว ไม่ซับซ้อน ส่วนใหญ่เป็นคำพยางค์เดียว เช่น แสง คำ บัว แก้ว เงิน น้อย หล้า อุ่น ใจ สาม ยอด เป็นต้น หรืออาจเป็นการประสมกันระหว่างคำพยางค์เดียวให้เป็นสองพยางค์ เช่น คำแก้ว สามแก้ว สองชาย คำหล้า แสงคำ บัวคำ น้ำฝน คำแดง คำเงิน กองแสง เป็นต้น ชื่อประเภทนี้นอกจากจะแสดงความเป็นมงคลแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงค่านิยมเรื่องลำดับอาวุโส รวมถึงความเชื่อทางพุทธศาสนาอีกด้วย ชื่อภาษาไทย/ไทย พบในข้อมูลการตั้งชื่อของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่กลุ่มที่ใช้ภาษาตระกูลไท ได้แก่ เมียน จีนฮ่อ ม้ง อาข่า ลานู พม่า ลัวะ และว่า โดยเฉพาะในกลุ่มพม่า ลัวะ และว่า มีมากเป็นพิเศษ

3.2.3 ชื่อภาษาจีน

ภาษาจีนนับเป็นภาษาที่มีความสำคัญมากในอำเภอเชียงแสน เนื่องจากเชียงแสนเป็นเมืองท่าที่มีการติดต่อค้าขายกับจีน โดยจะมีเรือสัญชาติจีนบรรทุกสินค้าทั้งอุปโภคและบริโภคเข้า

มาค้าขายกับไทยตลอดทั้งปี การแสดงตนว่าเป็นคนจีนจึงทำให้สามารถเข้าถึงและปักดวง
ทรัพยากรเพื่อการยกฐานะทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี ชื่อจีนส่วนใหญ่จะเป็นชื่อพยางค์เดียว หรือ
หากเป็นสองพยางค์ก็จะประกอบด้วยส่วนของคำนำหน้า “อา” เป็นส่วนมาก เช่น หลง อากู อาฏ
อาหลง อาเหลียง อาจิ๋ว อาเหม้ย อาเหวย ชิว หย่น ซี เล่าฉี กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ชื่อภาษาจีน ได้แก่
ไทลื้อ ไทใหญ่ ลานู และ พม่า

บทที่ 4

นามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

เช่นเดียวกันกับการวิเคราะห์การตั้งชื่อ นามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเชียงแสนที่พบในข้อมูลสามารถจำแนกได้ตามภาษาที่เลือกใช้ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การตั้งนามสกุลโดยใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง และการตั้งนามสกุลภาษาอื่น โดยในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันอาจมีทั้งคนที่เลือกใช้นามสกุลที่เป็นภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองและภาษาอื่นปะปนกันอยู่

4.1 การตั้งนามสกุลโดยใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง

นามสกุลที่ใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง เป็นนามสกุลที่ผู้บอกภาษายืนยันว่าภาษาที่ใช้ในการตั้งนามสกุลนั้นเป็นภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ของตน ถึงแม้ว่าเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นจะพบว่า มีลักษณะหรือรูปแบบที่คล้ายกัน แต่ภาษาที่ใช้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มจริงๆ นามสกุลที่ใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองนี้ มีรูปแบบร่วมกันสามารถจำแนกได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ นามสกุลที่ใช้ชื่อของบิดาหรือบรรพบุรุษฝ่ายพ่อ นามสกุลประเภท “แซ่” และนามสกุลที่ใช้คำที่มีความหมายเป็นสิริมงคล

4.1.1 นามสกุลที่ใช้ชื่อของบิดาหรือบรรพบุรุษฝ่ายพ่อ

นามสกุลประเภทนี้มีลักษณะร่วมกัน กล่าวคือ เป็นการใช้ชื่อของบิดาหรือบรรพบุรุษฝ่ายพ่อ เช่น ปู่ หรือทวด มาตั้งเป็นนามสกุล กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้นามสกุลประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่มีนามสกุลใช้ในอดีต แต่ใช้เรียกชื่อตัวและแสดงว่าเป็นลูกใคร เช่น นางมาลูกตาดี เป็นต้น แต่เนื่องด้วยการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ซึ่งมีพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 ที่ระบุว่าคนไทยทุกคนต้องมีชื่อและนามสกุลกำกับ จึงทำให้มีความจำเป็นต้องตั้งนามสกุลขึ้นเป็นของตนเอง และเลือกใช้ชื่อบิดาหรือบรรพบุรุษฝ่ายพ่อ เพื่อแสดงว่าเป็นลูกใครเล่าใครนั่นเอง กลุ่มชาติพันธุ์ที่นิยมใช้นามสกุลประเภทนี้ได้แก่ ไทลื้อ ไทใหญ่ อาข่า และลาหู่ เช่น

ชื่อ-สกุล	ความหมาย	กลุ่มชาติพันธุ์
นางคำ อาจาย	นางคำ ลูกของ นายอาจาย	ไทใหญ่
นายแปง แสงคำ	นายแปง ลูกของ นายแสงคำ	ไทลื้อ
นางปัน บุญมา	นางปัน ลูกของ นายบุญมา	ไทลื้อ

นางปูแยะ เซอมีอ	นางปูแยะ ลูกหลานของ นายเซอมีอ	อาข้า
นายหล่อเจ อาเซาะ	นายหล่อเจ ลูกหลานของ นายอาเซาะ	อาข้า
นายจะลา จะศรี	นายจะลา ลูกของ นายจะศรี	หลาน

รูปแบบของนามสกุลประเภทนี้จะสะท้อนให้เห็นค่านิยมเกี่ยวกับการนับถือบรรพบุรุษ และลักษณะของนามสกุลแสดงความเป็นผู้มีสายเลือดเดียวกัน

4.1.2 นามสกุลประเภท “แซ่”

นามสกุลประเภท “แซ่” คือ นามสกุลที่ประกอบด้วยคำนำหน้านามสกุลว่า “แซ่” ตามด้วยชื่อสกุล การใช้แซ่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับจีน ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้นามสกุลประเภทนี้ จะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากประเทศจีนหรือมีบรรพบุรุษอาศัยอยู่ในประเทศจีน ได้แก่ จีนฮ่อ ม้ง และเมี่ยน การใช้นามสกุลประเภท “แซ่” เป็นการแสดงการสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกันเช่นเดียวกับการใช้ชื่อบิดาหรือบรรพบุรุษ เพียงแต่ช่วงของการสืบทอดนั้นอาจมีระยะเวลาหลายชั่วคนทำให้ไม่สามารถระบุได้ว่าแซ่นั้นเป็นชื่อของบุคคลใด และบางครั้งยากที่จะระบุความสัมพันธ์ทางสายเลือดระหว่างคนที่ใช้แซ่เดียวกัน ถึงแม้ว่าจะใช้คำว่า “แซ่” เหมือนกัน แต่ชื่อสกุลที่ตามท้าย “แซ่” นั้น ได้รับการยืนยันจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ว่าเป็นภาษาเฉพาะของกลุ่มตน ตัวอย่างนามสกุลประเภท “แซ่” มีดังนี้

นามสกุลจีนฮ่อ	แซ่หวัง/ว่าง แซ่หยาง แซ่อ้าย แซ่ฟู แซ่ต่วน
นามสกุลม้ง	แซ่ลี แซ่ซ้อง แซ่จาง แซ่ย่าง แซ่มัว แซ่เล่า
นามสกุลเมี่ยน	แซ่จ้าว แซ่ฟ่าน/ฟ่าน แซ่เต็ง แซ่ฟุ้ง

4.1.3 นามสกุลที่ใช้คำที่มีความหมายเป็นสิริมงคล

จากข้อมูลพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ลาว เป็นเพียงกลุ่มชาติพันธุ์เดียวที่ใช้คำที่มีความหมายที่เป็นสิริมงคลในการตั้งเป็นนามสกุลเช่นเดียวกับคนไทย โดยคำที่เลือกใช้เป็นคำที่แสดงถึงความสุข ความเป็นมงคล เช่น หนสมสุข วิไลสุข สุกใส เพชรสมสุข เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการเลือกใช้คำที่แสดงความหมายว่าเป็นเชื้อสายหรือวงศ์ตระกูลเดียวกัน เช่น วงศ์ปัญญา ปิยะวงศ์ ธรรมวงศ์ สุตะวงศ์ สุริยะวงศ์ ไทยกุล เป็นต้น

4.2 การตั้งนามสกุลภาษาอื่น

นอกจากการใช้ภาษาของตนเองมาตั้งเป็นนามสกุลแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ยังเลือกที่จะใช้ภาษาอื่นๆ มาตั้งเป็นนามสกุลของตนอีกด้วย โดยนามสกุลภาษาอื่นสามารถจำแนกได้เป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ นามสกุลภาษาไทย/ไทยที่เป็นชื่อบิดาหรือบรรพบุรุษ นามสกุลภาษาบาลีสันสกฤต นามสกุลประเภท “แซ่” นามสกุลแสดงที่อยู่ และนามสกุลผสม

4.2.1 นามสกุลภาษาไทย/ไทยที่เป็นชื่อบิดาหรือบรรพบุรุษ

กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้นามสกุลภาษาไทย/ไทยที่เป็นชื่อบิดาหรือบรรพบุรุษ ในฐานะของภาษาอื่นได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์พม่า ลัวะ ลานู และว้า ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ส่วนใหญ่ใช้ชื่อตัวเป็นภาษาไทย/ไทย ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ได้อพยพเข้ามาหรืออยู่อาศัยในประเทศไทยมาก่อน จึงใช้ชื่อให้สอดคล้องกับคนไทยซึ่งเป็นคนท้องถิ่น

ตัวอย่างนามสกุลภาษาไทย/ไทยที่ใช้โดยกลุ่มชาติพันธุ์อื่น มีดังนี้

กลุ่มชาติพันธุ์พม่า	คำบง คำอ่อน นามแสง นามคำ อินแก้ว บุญมา ศรีบุญ อ้ายหน่อ
กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ	สายแก้ว คำดี แสงแก้ว อินคำ คำอิน นามคำ
กลุ่มชาติพันธุ์ลานู	สิงห์คำ คำแสง ยอดจันทร์
กลุ่มชาติพันธุ์ว้า	ใสดี นัยสาม (นายสาม)

4.2.2 นามสกุลภาษาบาลีสันสกฤต

นามสกุลภาษาบาลีสันสกฤตของกลุ่มชาติพันธุ์พบในปริมาณค่อนข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลที่มีชื่อภาษาบาลีสันสกฤต กล่าวคือ ถึงแม้คนรุ่นใหม่จะนิยมชื่อภาษาบาลีสันสกฤตแต่ก็มักจะยังคงนามสกุลที่แสดงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ ยกเว้นกรณีการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ที่แต่งงานกับชายไทยพื้นราบหรือคนเมือง ก็มักเปลี่ยนไปใช้นามสกุลของฝ่ายชายซึ่งเป็นภาษาบาลีสันสกฤต นามสกุลภาษาบาลีสันสกฤตพบมากในกลุ่มชาติพันธุ์พม่า เช่น สุตะวงศ์ ไชยวงศ์ สุภาวงศ์ อินทวงศ์ สุขประเสริฐ เป็นต้น

4.2.3 นามสกุลประเภท “แซ่”

นอกจากกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับจีนแล้ว จากข้อมูลนามสกุลยังพบว่า มีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเลือกใช้นามสกุลประเภท “แซ่” นี้ด้วย กล่าวคือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ พม่า ลัวะ ลาหู่ ว้า และอาข่า จำนวนไม่น้อยที่เลือกใช้ “แซ่” ตั้งเป็นนามสกุล ในทางภาษา ถึงแม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้จะมีภาษาที่แตกต่างจากภาษาจีน แต่หากพิจารณาถึงถิ่นฐานบ้านเกิดเดิมของบรรพบุรุษ อาจเป็นไปได้ว่า บรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้เคยอาศัยอยู่ในประเทศจีน จึงมีการรักษาขนบในการใช้นามสกุลแบบ “แซ่” เอาไว้ แล้วสืบทอดมาจนถึงรุ่นลูกหลานในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ตัวอย่างการใช้นามสกุลประเภท “แซ่” ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับจีนมีดังนี้

กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่	แซ่อุ่น แซ่กู่ แซ่จู่ แซ่ฮ่าย แซ่จาง แซ่มะ แซ่ยี่
กลุ่มชาติพันธุ์พม่า	แซ่เหวิน แซ่จิง แซ่ย่าง แซ่หยี่ แซ่หู่
กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ	แซ่ฮ่าย แซ่จู่ แซ่ว่าง แซ่โจว แซ่จาง
.....กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่	แซ่ฮ่า แซ่หลู่ แซ่โจว แซ่ซาว แซ่ลี่ แซ่ฉิ่ง แซ่ไต้
	แซ่เฉิน แซ่ย่าง
กลุ่มชาติพันธุ์ว้า	แซ่คำ แซ่อุ่น แซ่กู่ แซ่ฉิ่ง แซ่ย่าง แซ่ลี่ แซ่ยี่ แซ่ฮ่าย
	แซ่ต่าง แซ่ซา
กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า	แซ่ว่าง แซ่ซื่อ

4.2.4 นามสกุลแสดงที่อยู่

นามสกุลแสดงที่อยู่ เป็นการตั้งนามสกุลที่มีลักษณะเฉพาะที่พบในกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าที่ หมู่ 7 บ้านสะไ้ ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน เพียงแห่งเดียวเท่านั้น นามสกุลที่ใช้คือ สะไ้จะ แสดงให้เห็นที่มาของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มนี้เป็นอย่างดี รูปแบบการตั้งนามสกุลดังกล่าวแตกต่างจากรูปแบบทั่วไปที่จะให้ความสำคัญกับบรรพบุรุษหรือการสืบสายเลือด มาเป็นการแสดงความเป็นกลุ่มเดียวกันที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกันแทน

4.2.5 นามสกุลผสม

สืบเนื่องจากการที่อำเภอเชียงแสนเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ การผสมผสานทางวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ การเกิดการผสมผสานของวัฒนธรรมในบริเวณที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมนี้ ทำให้เกิดความซับซ้อนในรูปแบบของวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นใหม่ด้วย อย่างไรก็ดี จากการศึกษาข้อมูลนามสกุลพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ เป็นกลุ่ม

ชาติพันธุ์ที่มีการผสมรูปแบบการตั้งนามสกุลต่างรูปแบบเข้าด้วยกัน ที่พบในข้อมูลมี 3 นามสกุล ได้แก่ แซ่แก้ว แซ่คำ และแซ่จันทร์คำ ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างการตั้งนามสกุลโดยใช้ “แซ่” เข้ากับการตั้งนามสกุลภาษาไทยที่ใช้ชื่อบิดาหรือบรรพบุรุษ

บทที่ 5

ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง รูปแบบของการตั้งชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์

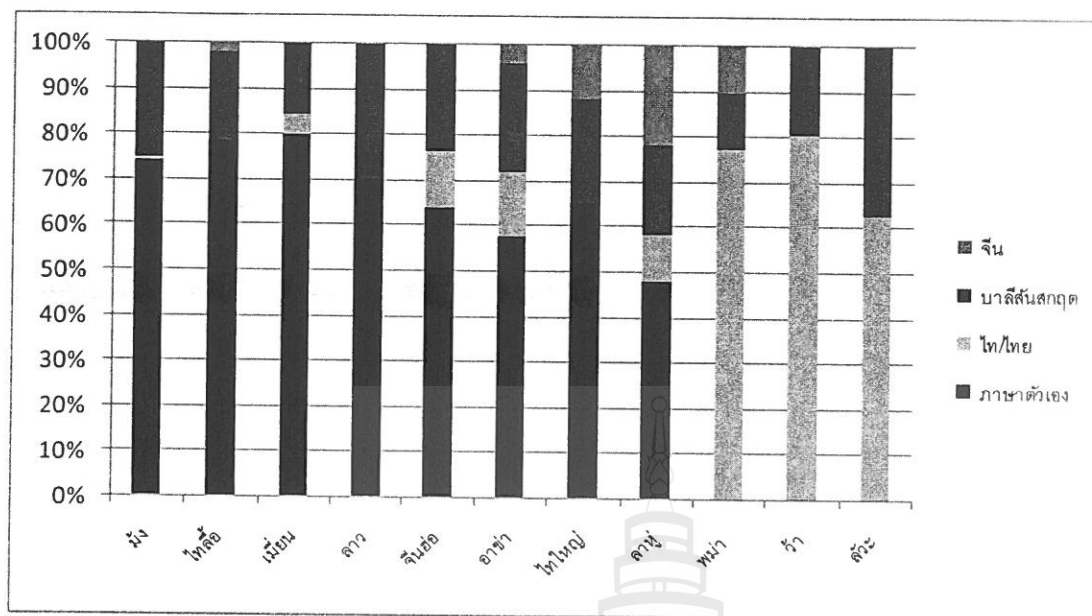
หลังจากที่ได้วิเคราะห์หลักเกณฑ์และภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อและนามสกุล ตลอดจนความเชื่อและค่านิยมที่สะท้อนออกมาจากชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยพิจารณาจากความหมายในเชิงคุณภาพแล้ว ในบทที่ 5 นี้ ผู้วิจัยจะทำการพิจารณาข้อมูลชื่อและนามสกุลในเชิงปริมาณ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า แม้รูปแบบของการตั้งชื่อและนามสกุลจะมีค่อนข้างหลากหลายแตกต่างกันไปตามกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ข้อมูลเชิงปริมาณจะทำให้เห็นถึงทิศทางของการเปลี่ยนแปลงค่านิยมในการตั้งชื่อและนามสกุลที่น่าสนใจ นอกจากนี้ ยังจะได้ทำการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เป็นเหตุให้นำไปสู่การดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงค่านิยมในการตั้งชื่อและนามสกุล จากการลงสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาทางภาคสนามของคณะผู้วิจัยอีกด้วย

5.1 ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์

จากเกณฑ์การแบ่งกลุ่มภาษาที่กลุ่มชาติพันธุ์เลือกใช้ในการตั้งชื่อและนามสกุล ในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์สัดส่วนของการเลือกใช้ชื่อและนามสกุลภาษาต่างๆ พร้อมทั้งชี้ให้เห็นความเหมือนและความต่างของค่านิยมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ตลอดจนทิศทางการเปลี่ยนรูปแบบการตั้งชื่อและนามสกุลดังแสดงในส่วนที่ 5.1.1 และ 5.1.2

5.1.1 การดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงค่านิยมในการตั้งชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์

จากการสำรวจข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ที่เลือกใช้ภาษาของตน ภาษาบาลีสันสกฤต ภาษาไทย/ไทย และภาษาจีน ในการตั้งชื่อพบว่า สัดส่วนของชื่อประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงค่านิยมในการตั้งชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ ในเขตอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายดังแสดงในภาพที่ 5.1

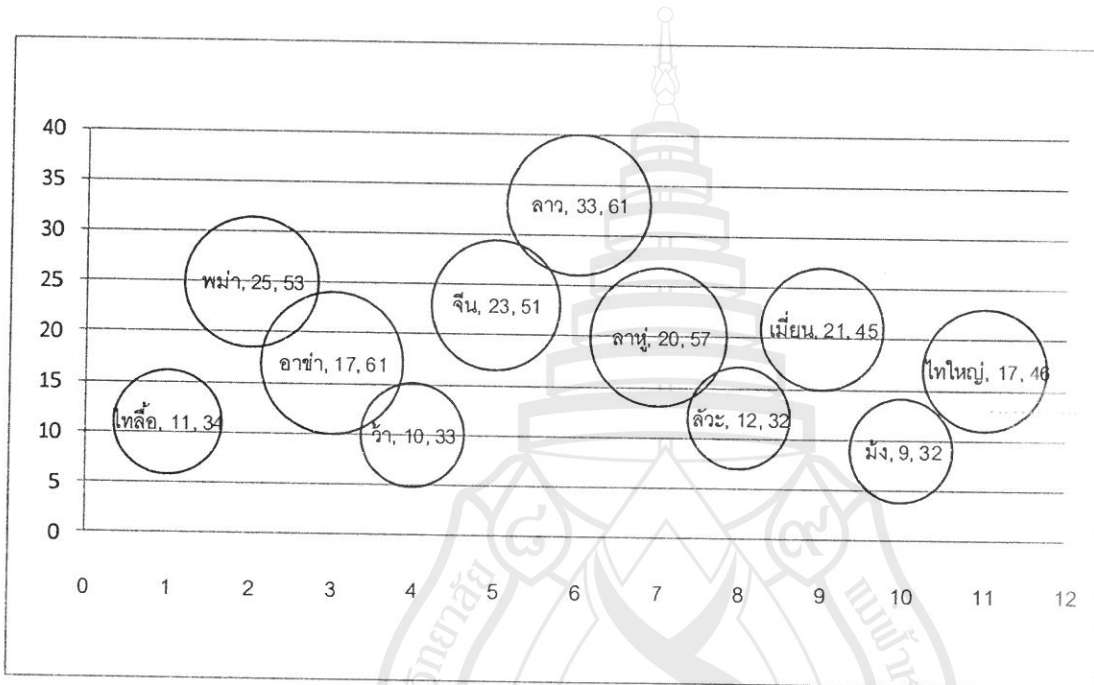
ภาพที่ 5.1 สัดส่วนของภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อของ 11 กลุ่มชาติพันธุ์
ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จากภาพที่ 5.1 จะเห็นได้ว่า มี 7 กลุ่มชาติพันธุ์ที่สัดส่วนของการตั้งชื่อโดยใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองมากกว่าร้อยละ 50 ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ไทลื้อ เมี่ยน ลาว จีนฮ่อ อาข่า และไทใหญ่ ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ต้องการแสดงความเป็นตัวตนว่าตนเองคือกลุ่มชาติพันธุ์ต่อสาธารณะผ่านการใช้ชื่อ เนื่องจากชื่อที่เป็นภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์มีลักษณะทางภาษาที่โดดเด่นแตกต่างจากชื่อของคนไทย หรือคนพื้นเมือง (คนเมือง) อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาสัดส่วนของชื่อที่เป็นภาษากลุ่มชาติพันธุ์ตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ จะพบว่า มีสัดส่วนน้อยกว่าร้อยละ 50 ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าชาวลาหู่เริ่มได้รับอิทธิพลจากปัจจัยบางประการ ทำให้เริ่มปรับเปลี่ยนค่านิยมในการตั้งชื่อโดยเลือกใช้ชื่อภาษาอื่นแทน ในขณะที่ข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์พม่า ข่า และลัวะนั้น ไม่พบการเลือกใช้ชื่อที่แสดงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองอยู่เลย ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้อาจไม่ต้องการเปิดเผยความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่อสาธารณะอย่างชัดเจน แต่กลับไปเลือกใช้ชื่อภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาของประชากรกลุ่มใหญ่ในสังคม เพื่อให้ตนเองถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งหรือส่วนเดียวกันกับสังคมโดยภาพรวม

อย่างไรก็ดี เป็นที่น่าสังเกตว่า ชื่อภาษาบาลี/สันสกฤต นั้น ได้รับความนิยมไม่น้อยในทุกกลุ่มชาติพันธุ์โดยมีสัดส่วนอยู่ระหว่างร้อยละ 10 ถึง ร้อยละ 30 (เฉลี่ยร้อยละ 20) ลักษณะ

ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ชื่อภาษาบาลี/สันสกฤตนั้นอาจถูกมองว่าเป็นรูปแบบของการตั้งชื่อของคนไทยในปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย ลำเนียงงาม (2545) ที่พบว่าคนรุ่นใหม่มีค่านิยมการตั้งชื่อตามหลักทักขา ที่ให้ความสำคัญกับการเลือกตัวอักษรและคำให้สอดคล้องกับวันเกิดเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง โดยภาษาที่คนไทยเลือกใช้ในการตั้งชื่อในปัจจุบันเป็นภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อพิจารณาในรายละเอียดก็พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่เลือกใช้ชื่อภาษาบาลีสันสกฤตนี้ส่วนมากจะเป็นกลุ่มคนหนุ่มสาววัยเริ่มต้นทำงาน จนถึงเด็กเล็ก ดังแสดงในภาพที่ 5.2

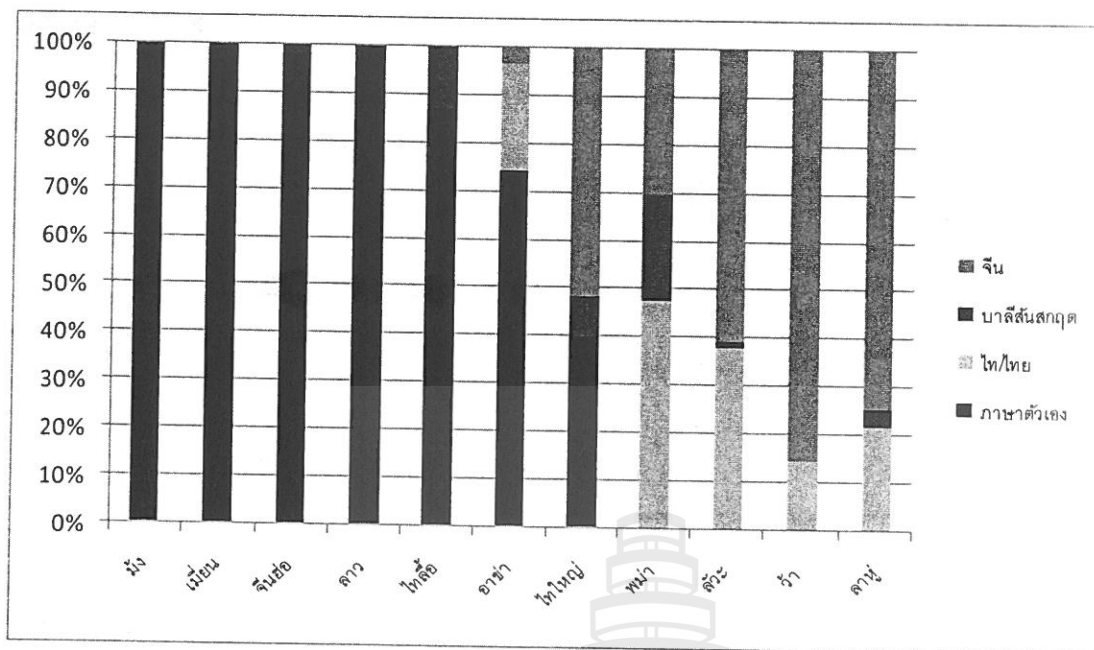
ภาพที่ 5.2 อายุเฉลี่ย (ตัวเลขตัวแรก) และอายุสูงสุด (ตัวเลขตัวที่สอง) ของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ที่เลือกใช้ชื่อภาษาบาลีสันสกฤต

ภาพที่ 5.2 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า อายุเฉลี่ยของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 11 กลุ่มที่ใช้ชื่อภาษาบาลีสันสกฤตนั้นค่อนข้างน้อย ตั้งแต่อายุประมาณ 9 ปี (กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง) จนถึงอายุประมาณ 33 ปี (กลุ่มชาติพันธุ์ลาว) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ อาข่า ว้า ลาหู่ ลัวะ ม้ง และไทใหญ่ โดยส่วนมากเป็นกลุ่มเด็กและวัยรุ่นอายุไม่เกิน 20 ปีเท่านั้น อาจพิจารณาได้ว่ากลุ่มวัยรุ่นเป็นกลุ่มที่จะสะท้อนภาพของค่านิยมในปัจจุบัน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดแนวโน้มและความน่าจะเป็นในอนาคตได้แล้ว ลักษณะการเลือกใช้ภาษาบาลีสันสกฤตในการตั้งชื่อดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์จะเริ่มหันมาใช้ชื่อประเภทนี้มากขึ้น และชื่อที่เป็นภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองซึ่งแสดงความเป็นตัวตนนั้นก็เริ่มลดความนิยมลงในอนาคต

ในขณะเดียวกัน ตัวเลขตัวที่สองหลังค่าเฉลี่ยแสดงค่าอายุสูงสุดของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งชื่อโดยใช้ภาษาบาลีสันสกฤต เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ไทยลื้อมีค่าเท่ากับ 61 หมายความว่า กลุ่มตัวอย่างที่พบใช้ชื่อภาษาบาลีสันสกฤตที่มีอายุสูงสุดคือ 61 ปี เป็นต้น จากภาพที่ 5.2 จะเห็นได้ว่า อายุสูงสุดของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เลือกใช้ชื่อภาษาบาลีสันสกฤตในหลายกลุ่มชาติพันธุ์จะค่อนข้างสูง เช่น พม่า (53) อาข่า (61) จีน (51) ลาว (61) และลาหู่ (57) แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่ใช้ชื่อประเภทนี้มีน้อยมาก ลักษณะที่กลุ่มวัยรุ่น (อายุโดยเฉลี่ยไม่เกิน 35 ปี) นิยมชื่อภาษาบาลีสันสกฤตซึ่งนับได้ว่าเป็นลักษณะเด่นหนึ่งในการตั้งชื่อของคนไทยปัจจุบันนั้น แสดงให้เห็นว่าคนเหล่านี้มีการปะทะสังสรรค์กับสังคมภายนอกกลุ่มชาติพันธุ์เพิ่มมากขึ้น ทำให้มองเห็นความสำคัญของการมีชื่อที่กลมกลืนกับสังคมโดยรวม ตัวอย่างลักษณะการปะทะสังสรรค์ดังกล่าว เช่น การเข้าเรียนในโรงเรียนซึ่งใช้ระบบกลาง ใช้ภาษาไทยเป็นสื่อหลักในการเรียนการสอน การออกไปทำงานนอกพื้นที่หมู่บ้านหรือชุมชนที่ต้องพบปะกับคนไทยหรือคนพื้นราบ เป็นต้น

5.1.2 ความเข้มแข็งกับการถูกแทรกแซงทางความคิดที่สะท้อนจาก การตั้งนามสกุล ของกลุ่มชาติพันธุ์

ในส่วนของการวิเคราะห์นามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ผู้วิจัยได้พิจารณาสัดส่วนของการปรากฏของรูปแบบการตั้งนามสกุลด้วยภาษาต่างๆ 4 ประเภท ได้แก่ การใช้นามสกุลที่เป็นภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตัวเอง (ซึ่งประกอบด้วยนามสกุลที่ใช้ชื่อบิดาหรือบรรพบุรุษฝ่ายพ่อ นามสกุลประเภท “แซ่” และนามสกุลที่เป็นมงคล) นามสกุลภาษาจีน (นามสกุลประเภท “แซ่” ที่ตั้งโดยกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับจีนซึ่งประกอบด้วย ชาติพันธุ์ไทใหญ่ พม่า ลัวะ ลาหู่ ว้า และอาข่า) นามสกุลภาษาไทย และนามสกุลภาษาบาลีสันสกฤต ดังแสดงในภาพที่ 5.3

ภาพที่ 5.3 สัดส่วนของภาษาที่ใช้ในการตั้งนามสกุลของ 11 กลุ่มชาติพันธุ์
ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จากภาพที่ 5.3 หากพิจารณารูปแบบของสัดส่วนภาษาที่ใช้ในการตั้งนามสกุลแล้ว สามารถจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก คือ กลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังดำรงไว้ซึ่งนามสกุลแบบดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และยังคงแสดงความเป็นตัวตนต่อสาธารณะอย่างเปิดเผยด้วยการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองในการตั้งนามสกุล ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ประเภทแรกนี้ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เมี่ยน จีนฮ่อ ลาว ไทลื้อ และอาข่า ซึ่งมีสัดส่วนของนามสกุลที่ใช้ภาษาของตัวเองตั้งแต่ร้อยละ 70 จนถึง ร้อยละ 100

กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มชาติพันธุ์ที่เริ่มถูกแทรกแซงจากอิทธิพลของจีน ซึ่งนับว่าเป็นกลุ่มที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจในพื้นที่อำเภอเชียงแสน การเลือกใช้นามสกุลประเภท “แซ่” แบบจีน ซึ่งไม่ใช่ภาษาของตนเองนำไปสู่การได้สิทธิประโยชน์ในด้านการค้า กลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มนี้ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ ดังจะเห็นได้จากสัดส่วนนามสกุลที่เป็นภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองและนามสกุลประเภทแซ่ในปริมาณใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 40

กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มที่สาม ประกอบด้วย กลุ่มชาติพันธุ์พม่า ลัวะ ว้า และลาหู่ กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ไม่ได้ใช้นามสกุลที่เป็นภาษาของตนเองเลย ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่าพวกเขาไม่ต้องการแสดงความเป็นตัวตนต่อสังคม นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้มีการเลือกใช้

นามสกุลประเภท “แซ่” (นามสกุลภาษาจีน) ในสัดส่วนที่มาก ตั้งแต่ประมาณ ร้อยละ 30 ถึง ร้อยละ 85 การยอมรับนามสกุลแบบจีนเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและสถานภาพของความเป็นคนจีนซึ่งมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจในพื้นที่ การแสดงตนว่ามีความเกี่ยวข้องกับจีนน่าจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ต่างๆ และไม่ถูกมองว่าเป็นพลเมืองชั้นสองอีกด้วย การแสดงออกของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงการสูญเสียอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์อย่างตั้งใจ เพื่อเป็นการแลกกับการมีความเป็นอยู่ที่ไม่ลำบาก และมีความกลมกลืนกับคนส่วนใหญ่ในสังคม

5.1.3 ความหลากหลายของรูปแบบชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์

เมื่อพิจารณาภาพที่ 5.1 (ประเภทของชื่อ) และภาพที่ 5.3 (ประเภทของนามสกุล) ประกอบกันจะพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์มีรูปแบบของชื่อและนามสกุล 3 รูปแบบหลัก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความคงอยู่ การถูกแทรกแซง และการสูญเสียความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

รูปแบบที่ 1 คือ การใช้ชื่อและนามสกุลที่เป็นภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง รูปแบบนี้แสดงให้เห็นถึงความต้องการแสดงความเป็นตัวตนต่อสาธารณะ โดยมีได้มีความกังวลว่าการที่ผู้อื่นรู้ว่าตนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์นั้น เป็นเรื่องน่าอับอาย หรือทำให้เสียประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด ในทางกลับกันพวกเขาสามารถใช้ชีวิตอยู่อย่างปกติ ด้วยความภาคภูมิใจในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ จากข้อมูลพบว่า ทุกกลุ่มชาติพันธุ์มีผู้ที่ใช้ชื่อและนามสกุลในรูปแบบนี้ทั้งสิ้น แต่จากข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงดำรงความเป็นตัวตนไว้อย่างเหนียวแน่น (ส่วนใหญ่ใช้ชื่อและนามสกุลตามรูปแบบที่ 1) ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์เมียน ลาว ไทลื้อ จีนฮ่อ ม้ง และอาข่า

รูปแบบที่ 2 คือ รูปแบบผสม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทแรก การใช้ชื่อที่เป็นภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์แต่ใช้นามสกุลที่เป็นภาษาอื่น ส่วนประเภทที่สอง คือ การใช้ชื่อที่เป็นภาษาอื่นแต่ใช้นามสกุลที่เป็นภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง การเลือกใช้ชื่อหรือนามสกุลอย่างใดหนึ่งเป็นภาษาอื่น ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ ภาษาไท/ไทย ภาษาบาลีสันสกฤต และภาษาจีน นั้น แสดงให้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์เริ่มได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเรื่องความเป็นไท (เลือกใช้ภาษาไท/ไทย หรือ ภาษาบาลีสันสกฤต) หรือความเป็นจีน ซึ่งเป็นกลุ่มคนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่ มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจ ตลอดจนได้รับสิทธิประโยชน์จากส่วนกลางหลายประการ เช่น ได้รับสวัสดิการสังคมด้านการรักษาพยาบาล การศึกษา ได้รับสิทธิในการครอบครองทรัพยากร การประกอบอาชีพ ตลอดจนไม่ถูกดูถูกเหยียดหยาม หรือถูกมองว่าเป็นพลเมืองชั้นสอง เป็นที่รังเกียจว่าด้อยการศึกษา และเป็นปัญหาสังคม การพยายามปรับตัวให้มีความคล้ายคลึงกับคนส่วนใหญ่ของสังคมนี้น่าจะส่งผลดีต่อ

พวกเขามากกว่าผลเสียในแง่ของการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตามก็ดี กลุ่มชาติพันธุ์ที่เลือกใช้ชื่อและนามสกุลตามรูปแบบที่ 1 นี้ก็ยังคงมีความรักในความเป็นชาติพันธุ์อยู่ด้วย เนื่องจากยังคงใช้ชื่อหรือนามสกุลอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นภาษาของตน กลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกแทรกแซงจากอิทธิพลจากภายนอกที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ และไทใหญ่

รูปแบบที่ 3 คือ การใช้ชื่อและนามสกุลที่เป็นภาษาอื่นทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ ภาษาไท/ไทย ภาษาบาลีสันสกฤต และภาษาจีน การไม่เลือกให้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองในการตั้งเป็นชื่อหรือนามสกุลนั้น สะท้อนให้เห็นถึงการสูญเสียความเป็นอัตลักษณ์โดยสิ้นเชิง โดยเห็นผู้ที่ดีกว่าตนและพยายามทำตนเองให้กลายเป็นคนอื่น ยอมทิ้งคติความเชื่อของบรรพบุรุษ และให้ความสำคัญกับประโยชน์เรื่องอื่น เช่น ความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คนกลุ่มใหญ่ในสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ที่ส่วนมากเลือกใช้ชื่อและนามสกุลในรูปแบบนี้ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์พม่า ลัวะ และว้า (กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะและว้านิยมใช้นามสกุลประเภท “แซ่” แบบจีนกันมาก)

ตัวอย่างของรูปแบบชื่อและนามสกุลที่พบในกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อำเภอเชียงแสนจังหวัดเชียงราย มีดังนี้

ก. ทั้งชื่อและนามสกุลเป็นภาษาของตนเอง

ชื่อ	(ภาษา)	นามสกุล	(ภาษา)	ชาติพันธุ์
บุญ	(ไทใหญ่)	สองเมือง	(ไทใหญ่)	ไทใหญ่
สามแก้ว	(ไทลื้อ)	แสงแก้ว	(ไทลื้อ)	ไทลื้อ
บุญตา	(ลาว)	วิไลสุข	(ลาว)	ลาว
อาหยง	(จีน)	แซ่ว่าง	(จีน)	จีนฮ่อ
ฟามกอย	(เมี่ยน)	แซ่จ้าว	(เมี่ยน)	เมี่ยน
อาเปอะ	(อาข่า)	เซอมีอ	(อาข่า)	อาข่า
นาโบ	(ลาหู่)	จะโบเท่	(ลาหู่)	ลาหู่
ย่ายั่ว	(ม้ง)	แซ่ย่าง	(ม้ง)	ม้ง

ข. ชื่อเป็นภาษาของตนเองแต่นามสกุลเป็นภาษาอื่น

ชื่อ	(ภาษา)	นามสกุล	(ภาษา)	ชาติพันธุ์
พุด	(ไทใหญ่)	แซ่อุ่น	(จีน)	ไทใหญ่
จะแล	(ลาหู่)	สิงห์คำ	(บาลีสันสกฤต)	ลาหู่

ค. ชื่อเป็นภาษาอื่นแต่นามสกุลเป็นภาษาของตนเอง

ชื่อ	(ภาษา)	นามสกุล	(ภาษา)	ชาติพันธุ์
อินทรี	(บาลีสันสกฤต)	อาจาย	(ไทใหญ่)	ไทใหญ่
แสงดี	(ไท/ไทย)	แซ่จาง	(จีน)	จีนฮ่อ
ศรีวัลย์	(บาลีสันสกฤต)	แซ่ฟุ้ง	(เมียน)	เมียน
สมชาย	(บาลีสันสกฤต)	จูเปาะ	(อาข่า)	อาข่า
พิมลพรรณ	(บาลีสันสกฤต)	แซ่ลี	(ม้ง)	ม้ง

ง. ทั้งชื่อและนามสกุลเป็นภาษาอื่น

ชื่อ	(ภาษา)	นามสกุล	(ภาษา)	ชาติพันธุ์
มานะ	(บาลีสันสกฤต)	แซ่กุ	(จีน)	ไทใหญ่
สามแปง	(ไท/ไทย)	แซ่ยี่	(จีน)	ว้า
ธีรภรณ์	(บาลีสันสกฤต)	แดนนภาลย์	(บาลีสันสกฤต)	จีนฮ่อ
คำหล้า	(ไท/ไทย)	นามแสง	(ไท/ไทย)	พม่า
ดวงใจ	(ไท/ไทย)	แซ่แก้ว	(จีน+ไท/ไทย)	ลัวะ
สุวิมล	(บาลีสันสกฤต)	คำแสง	(ไท/ไทย)	ลาหู่

5.2 ปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์

จากการวิเคราะห์ชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเชียงแสน ทำให้เห็นถึงความหลากหลายของรูปแบบการตั้งชื่อและนามสกุล รวมถึงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงของความเชื่อและค่านิยมในการตั้งชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งมีทั้งที่ยังคงดำรงความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ในขณะที่บางกลุ่มชาติพันธุ์เริ่มได้รับการแทรกแซงจนถึงมีการปรับเปลี่ยนค่านิยมในการตั้งชื่อและนามสกุล ซึ่งไม่ได้แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของตนเองโดยสิ้นเชิง ในทางกลับกันกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้พยายามทำตัวให้กลมกลืนกับสังคมส่วนรวมเพื่อวัตถุประสงค์ในการอยู่รอดในพื้นที่อย่างมีความสุข และพยายามเข้าถึงทรัพยากร และยกระดับของตนไม่ให้ถูกมองว่าเป็นพลเมืองชั้นสอง อะไรคือสาเหตุที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มีแนวคิดที่ต่างกันเป็นสองขั้วดังกล่าว (คือการคงไว้ซึ่งความเชื่อและค่านิยมของตน กับอีกกลุ่มหนึ่งยอมสูญเสียความเป็นตัวตนอย่างเต็มที่) จากการวิเคราะห์บริบททางสังคมในพื้นที่อำเภอเชียงแสน ประกอบ

กับการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ พบว่า ปัจจัยหรือสาเหตุที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ดำรงไว้หรือยอมหันหลังให้กับความเป็นชาติพันธุ์มีหลายประการดังต่อไปนี้

5.2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของการตั้งชื่อและนามสกุลที่แสดงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มีกลุ่มชาติพันธุ์จำนวนไม่น้อย ที่ยังคงรักษาความเป็นชาติพันธุ์และประเพณีที่จะแสดงออกว่าตนเองเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ โดยการเลือกใช้ชื่อและนามสกุลที่เป็นภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองแสดงต่อสาธารณะ ซึ่งจากการเก็บข้อมูลภาคสนามประกอบกับการวิเคราะห์บริบทของพื้นที่พบว่า มีปัจจัยหลักสองประการสำคัญที่ทำให้แนวคิดหรือค่านิยมแบบชาติพันธุ์นิยมยังคงดำรงอยู่ได้ กล่าวคือ ก) การรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนขนาดใหญ่ และ ข) การดำรงชีวิตการประกอบอาชีพภายในชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. การรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนขนาดใหญ่

การอาศัยรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนขนาดใหญ่เช่น ป๊อกบ้าน (กลุ่มบ้านย่อยภายในหมู่บ้าน) หรือหมู่บ้าน ที่ประกอบไปด้วยคนจากกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเป็นปึกแผ่นและทำให้กลุ่มชาติพันธุ์เกิดความรู้สึกเข้าถึง ห่วงแหน และรักความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง เนื่องจากสภาพบริบทรอบด้านก็เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เช่นเดียวกันกับตน การใช้ชื่อและนามสกุลที่แตกต่างไปทำให้เกิดการแปลกแยก จึงนิยมใช้ชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์แบบเดิม โดยไม่รู้สึกว่าตนเองเป็นประชาชนชั้นสองของสังคม ดังเช่นตัวอย่างของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านธารทอง หมู่ 11 ตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน ที่ประกอบด้วยประชากรซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งทั้งหมดประมาณ 1,500 คน กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าที่กระจายเป็นป๊อกบ้านอยู่ใน หมู่ 7 บ้านดอยสะใจ ตำบลศรีดอนมูล หมู่ 12 บ้านห้วยข่อยหล่อ ตำบลบ้านแซว นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนที่ หมู่ 9 บ้านห้วยกว๊าน หมู่ 12 บ้านห้วยข่อยหล่อ และ หมู่ 13 บ้านห้วยน้ำเย็น ตำบลบ้านแซว ที่อาศัยรวมกลุ่มกันเป็นหมู่บ้าน กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ หมู่ 4 บ้านวังลาว ตำบลเวียง และ หมู่ 10 บ้านสันทรายกองงาม ตำบลบ้านแซว เป็นต้น

นอกจากการอาศัยอยู่รวมกันเป็นชุมชนใหญ่แล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวยังมีหัวหน้ากลุ่มที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันเป็นผู้ปกครองด้วยรูปแบบการปกครองเดียวกับคนไทยทั่วไป การเปิดโอกาสให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้ปกครองและดูแลกันเองดังกล่าวเป็นสิ่งที่ทำให้พวกเขาเล็งเห็นถึงคุณค่าของตนเอง และไม่คิดที่จะปรับเปลี่ยนให้ตัวเองกลายเป็นเหมือนคนส่วนใหญ่ของสังคม นอกจากนี้ ภาษาที่ใช้ก็เป็นภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ใช่ภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาไทยถิ่นเหนือ

ข. การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพภายในชุมชน

หากพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอายุจะพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอายุตั้งแต่รุ่นวัยกลางคนขึ้นไป (ประมาณ 40 ปีขึ้นไป) โดยมากจะยังคงใช้ชื่อและนามสกุลแบบเดิมที่แสดงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ในขณะที่วัยรุ่นและเด็กนิยมตั้งชื่อที่คล้ายคลึงกับคนไทยทั่วไปโดยใช้ชื่อภาษาบาลี สันสกฤต ความแตกต่างดังกล่าวมีสาเหตุหลักมาจากรูปแบบการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพเป็นสำคัญ กล่าวคือ กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นผู้ใหญ่หรือผู้เฒ่าผู้แก่ส่วนใหญ่จะใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน ไม่ค่อยได้มีโอกาสออกไปพบปะสังสรรค์หรือทำงานนอกชุมชนเท่าใดนัก จึงไม่มีความจำเป็นต้องทำตัวให้กลมกลืนกับคนภายนอกเพื่อผลประโยชน์อย่างอื่น และไม่รู้ลึกถึงการต้องเปลี่ยนชื่อหรือนามสกุลเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรอื่นใด การใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนก็มีความเพียงพอไม่ขัดสนอะไร ในขณะที่กลุ่มวัยรุ่นและเด็กที่ยังศึกษาเล่าเรียนต้องไปโรงเรียน ซึ่งใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นสื่อในการเรียนการสอน ประกอบกับวัยรุ่นยุคใหม่นิยมทำงานนอกพื้นที่บ้านเกิด การแสดงตนว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์อาจทำให้สูญเสียสิทธิหรือประโยชน์ในการทำงาน หรือใช้ทรัพยากรอื่นร่วมกับคนในสังคมใหญ่ รูปแบบและความจำเป็นในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันของกลุ่มผู้ใหญ่กับเด็กนั้น จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญซึ่งนำไปสู่การดำรงอยู่ของการตั้งชื่อและนามสกุลที่แสดงความเป็นชาติพันธุ์ไปโดยปริยาย

5.2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์

ถึงแม้จะมีกลุ่มชาติพันธุ์จำนวนไม่น้อย ที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของตนเองผ่านการตั้งชื่อและนามสกุล แต่ก็ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์อีกจำนวนไม่น้อยเช่นกันที่กำลังถูกวัฒนธรรมกระแสหลักซึ่งได้แก่ แนวคิดเรื่องความเป็นคนไทย รวมถึงสิทธิประโยชน์ที่มักเกิดขึ้นตามมากจากการที่เป็นคนไทย ซึ่งได้แก่การเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ เช่น การทำงาน การรักษาพยาบาล การศึกษา ซึ่งล้วนเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบัน มากกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกว่า การเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไม่เกิดประโยชน์เท่ากับการแสดงตนว่าเป็นคนไทย และเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งชื่อและนามสกุลตามมา จากการสัมภาษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เกี่ยวกับสาเหตุหรือเหตุผลในการตั้งชื่อและนามสกุลที่ไม่ใช่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง พบปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นให้กลุ่มชาติพันธุ์เปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการตั้งชื่อจนนำไปสู่การใช้ชื่อและนามสกุลที่ต่างจากบรรพบุรุษ 5 ประการ ได้แก่ ก) วาทกรรม "คนชายขอบ" ข) การปะทะสังสรรค์กับชุมชนหรือสังคมภายนอก ค) ความรู้สึกหรือสำนึกต่อความเป็นคนไทย ง) ปัญหาการสื่อสารระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และ จ) การไม่ยึดในขนบธรรมเนียมปฏิบัติเดิม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. วาทกรรม “คนชายขอบ”

ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณชายแดนเช่นอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายนั้น มักถูกสังคมมองว่าเป็น “คนอื่น” ซึ่งแตกต่างจากคนหมู่มากในสังคมที่เรียกตัวเองว่า “คนเมือง” การแบ่งแยกดังกล่าวมีผลสืบเนื่องมาจากประวัติที่มา ลักษณะทางกายภาพ และบุคลิกลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งในเรื่องหน้าตา ผิวพรรณ การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของภาษา ลักษณะดังกล่าวเป็นปัจจัยที่ทำให้ “คนเมือง” มองว่ากลุ่มชาติพันธุ์เป็นเสมือนพลเมืองชั้นสอง เป็นคนต่างด้าวที่เข้ามาพึ่งพิงอาศัยทรัพยากรของประเทศ และนำไปสู่การปฏิบัติแบบสองมาตรฐาน กลุ่มชาติพันธุ์ชาติพันธุ์ประโยชน์ที่พลเมืองควรได้รับเนื่องจากถูกมองว่าเป็นคนต่างด้าว ไม่ใช่คนไทย ถูกกีดกันและจำกัดสิทธิในเรื่องการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน เป็นแรงงานราคาถูกที่เข้ามาแทนที่แรงงานระดับล่างในประเทศ นอกจากเรื่องสิทธิดังกล่าวแล้ว การเป็นคนชายขอบของสังคมยังนำไปสู่การถูกดูถูกเหยียดหยามว่าเป็นพวก “ชาวเขาชาวดอย” “คนป่า” ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งไม่มีความสามารถตอบโต้กระแสวาทกรรมดังกล่าวได้ ต้องยอมรับสภาพและพยายามปกปิดตัวเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต้องมีการประทะสังสรรค์กับภายนอก เช่น เด็กที่ต้องไปโรงเรียน หรือวัยรุ่นที่เดินทางออกไปทำงานต่างถิ่น มักปกปิดว่าตนเองเป็นกลุ่มชาติพันธุ์โดยการระบุชื่อที่เป็นภาษาไทย (ภาษาไทย/ไทย หรือภาษาบาลีสันสกฤต) ในบัตรประจำตัว และใช้ชื่อที่แสดงความเป็นชาติพันธุ์เฉพาะเมื่ออยู่กับกลุ่มของตนเท่านั้น

นอกจากนี้ยังพบข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับเรื่องความเป็น “คนชายขอบ” ว่า กลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่ม บางคนมองว่าวัฒนธรรมกระแสหลักของพื้นที่ที่ตนอยู่อาศัยคือ “ความเป็นจีน” ดังนั้น คนกลุ่มนี้จึงใช้ชื่อที่เป็นภาษาจีน แทนชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ เช่นที่พบในกลุ่มลาหู่ ลัวะ ว้า และไทใหญ่ เป็นต้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มถูกมองว่าเป็นชายขอบของชายขอบในบริบทของพื้นที่อำเภอเชียงแสน ซึ่งมีคนกลุ่มชาติพันธุ์จีนอาศัยอยู่พอสมควร และมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่มากในพื้นที่

ข. การปะทะสังสรรค์กับชุมชนหรือสังคมภายนอก

สืบเนื่องจากการขยายตัวของความเจริญ ประกอบกับการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นที่ทำได้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน ทำให้ระบบการศึกษา สาธารณสุข และเศรษฐกิจชุมชนมีการพัฒนาขึ้นมากทุกพื้นที่ เด็กในชนบทได้รับการศึกษาจากโรงเรียนของรัฐ ด้วยระบบที่ควบคุมมาตรฐานโดยกระทรวงศึกษาธิการ มีการใช้ภาษาไทยเป็นสื่อในการเรียนการสอน ทำให้เด็กที่เข้าโรงเรียนทุกคน

ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใดต้องเรียนภาษาไทย มีชื่อเรียกเป็นภาษาไทย นอกจากนี้ การสื่อสารระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในโรงเรียนก็ใช้ภาษาไทยเป็นหลักอีกด้วย ลักษณะดังกล่าวส่งผลกระทบต่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นเด็กต้องใช้ชื่อที่มีลักษณะเหมือนชื่อคนไทยทั่วไป ซึ่งเป็นชื่อภาษาไทย/ไทย หรือภาษาบาลีสันสกฤต เป็นชื่อทางการ

ในด้านสาธารณสุขนั้น การที่ประชาชนสามารถเข้าถึงระบบสาธารณสุข ทำให้เกิดความจำเป็นในการติดต่อสื่อสารกับแพทย์ พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขด้วยภาษาไทย ทำให้เห็นความสำคัญของภาษาไทยมากขึ้น นอกจากนี้ ยังนำไปสู่การยอมรับนับถือบุคลากรสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของการคลอดบุตร โรงพยาบาลมักจะแจ้งให้ตั้งชื่อเด็กที่เกิดใหม่ และจากการยอมรับนับถือกันนี้เอง ที่ทำให้แพทย์หรือพยาบาลมักเป็นผู้กำหนดชื่อของทารกแทนบิดามารดาไปโดยปริยาย

สำหรับด้านเศรษฐกิจ ไม่อาจปฏิเสธได้ว่ากลุ่มคนไทยพื้นราบหรือคนเมือง และกลุ่มชาวจีน เป็นผู้มั่งคั่งในทางเศรษฐกิจสูงมากในพื้นที่ ทั้งเป็นผู้ประกอบการหรือเจ้าของกิจการ พ่อค้าคนกลาง ซึ่งล้วนเป็นกลุ่มบุคคลที่นำประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หรือรายได้มาสู่กลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้น กลุ่มชาติพันธุ์ที่ออกมาประกอบอาชีพภายนอกชุมชน หรือต้องมีการติดต่อค้าขายกับกลุ่มชนชั้นนำทางเศรษฐกิจ จึงต้องพยายามปรับตัว แสดงความเป็นพวกพ้องเดียวกันกับกลุ่มคนไทยและคนจีน ดังกล่าว ในบางกรณีนำมาซึ่งการเปลี่ยนชื่อและนามสกุลให้มีลักษณะเป็นไทยหรือจีน เพียงเพื่อหวังว่าจะทำให้ตนได้รับประโยชน์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

ค. ความรู้สึกหรือสำนึกต่อความเป็นคนไทย

แม้สังคมภายนอกจะสร้างกระแสความรู้สึกแบ่งแยกและดูถูกกลุ่มชาติพันธุ์ จนทำให้พวกเขารู้สึกว่าการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา แต่จากการสัมภาษณ์พบว่า มีกลุ่มชาติพันธุ์จำนวนไม่น้อยที่มีความรู้สึกว่า ถึงแม้ตนจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์แต่ก็เป็นคนไทยเหมือนกับคนไทยคนอื่น มีความรู้สึกผูกพันกับแผ่นดินไทยที่ตนอยู่อาศัยมาแต่เกิด ดังนั้นการใช้ชื่อแบบคนไทยก็เป็นสิ่งที่เป็ปกติของการเป็น “คนไทย” อยู่แล้ว ไม่ได้รู้สึกว่าถูกบังคับให้ใช้ชื่อภาษาไทยแบบคนไทยแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้าม กลับมองว่าพวกเขาเป็นคนไทยก็ต้องใช้ชื่อและนามสกุลอย่างคนไทย อย่างไรก็ดี ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตก็คือ คติความเชื่อแบบกลุ่มชาติพันธุ์เดิม ๆ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ที่แสดงถึงความหลากหลายทางชาติพันธุ์ผ่านการตั้งชื่อและนามสกุล กำลังจะถูกกลืนด้วยวัฒนธรรมกระแสหลัก คือ “ความเป็นไทย” ในแบบที่มองสิ่งที่แตกต่างเป็นสิ่งที่แปลกแยก อย่างเช่นกรณีของวาทกรรม “คนชายขอบ” ในข้อ ก.

จ. ปัญหาการสื่อสารระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

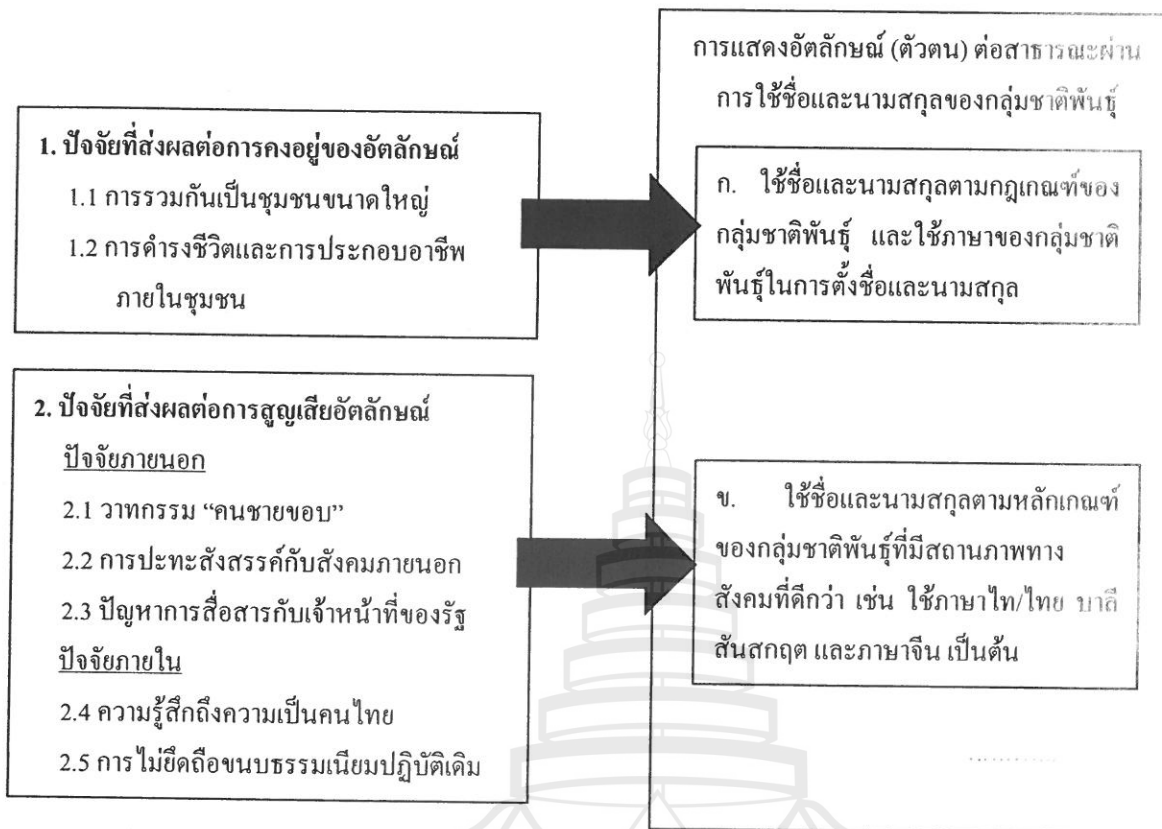
การเปลี่ยนแปลงชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์นอกจากจะเกิดจากปัจจัยภายในเกี่ยวกับความรู้สึกและค่านิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีต่อตนเองและสังคมแล้ว ยังมีสาเหตุมาจากปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ทางราชการที่เป็นผู้ขึ้นทะเบียน กับกลุ่มชาติพันธุ์เองอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความเข้าใจภาษาที่แตกต่างกัน กรณีศึกษาที่เห็นได้ชัดคือกรณีของชาวอาข่าครอบครัว “อายิอู” ชาวอาข่ากลุ่มนี้ได้รับการขึ้นทะเบียนว่านามสกุล “อายิอู” แต่จากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาชาวอาข่าพบว่า “อายิอู” เป็นประโยคในภาษาอาข่ามีความหมายว่า “นามสกุลอะไร” ไม่ได้เป็นชื่อสกุลที่แท้จริง ความผิดพลาดดังกล่าวเกิดขึ้นจากความเข้าใจผิดของชาวอาข่ากลุ่มนี้ที่ไปขึ้นทะเบียน ซึ่งอาจถูกเจ้าหน้าที่ถามว่า “นามสกุลอะไร” แต่เข้าใจผิดนึกว่าเป็นการถามว่า “นามสกุลอะไร” ในภาษาอาข่าพูดว่าอย่างไร จึงให้ข้อมูลว่า “อายิอู” เจ้าหน้าที่จึงทำการจดบันทึกประโยคดังกล่าวเป็นนามสกุลแทน

นอกจากนี้ มีหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่มักมีชื่อหลายชื่อ ทั้งชื่อจริง ชื่อเล่น ชื่อภาษาไทย ฯลฯ เกิดความสับสนในการเลือกโดยเลือกใช้ชื่อที่ใช้บ่อยที่สุดคือ ชื่อเล่น แทนชื่อจริงในการลงทะเบียนกับทางราชการ เช่น กรณีของกลุ่มชาติพันธุ์จีนฮ่อ (ดูรายละเอียดใน 3.1.5) และ กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า (ดูรายละเอียดใน 3.1.7) เป็นต้น

จ. การไม่ยึดในขนบธรรมเนียมปฏิบัติเดิม

เนื่องด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เกิดการรับข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยขึ้นตลอดเวลา ทำให้รสนิยมของคนเปลี่ยนแปลงได้ง่าย จากการสัมภาษณ์พบกลุ่มชาติพันธุ์บางส่วน ที่ไม่ยึดถือขนบธรรมเนียมที่ปฏิบัติกันมาแต่บรรพบุรุษในเรื่องของการตั้งชื่อ แต่เลือกตั้งชื่อที่ตนเองชอบตามอำเภอใจ เช่นกรณีการตั้งชื่อภาษาจีน ที่คนรุ่นเดียวกันในครอบครัวต้องมีชื่อเหมือนกัน เช่น ฟู้อ ฟูหลง ฟูผา ฟูผิง แต่บางครอบครัวพบข้อมูลชื่อที่หลากหลาย ไม่เป็นไปตามคติการตั้งชื่อแบบจีน เช่น จิงเหมย กัง อาหยง ลูเหมย เล้ากุย ซึ่งหากพิจารณาตามชื่อแล้วจะไม่ทราบเลยว่าเป็นพี่น้องกัน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ลักษณะดังกล่าวพบค่อนข้างน้อย

โดยสรุป ภาพที่ 5.4 แสดงกรอบแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่และสูญเสียความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านการใช้ชื่อและนามสกุลที่แสดงต่อสาธารณะ

ภาพที่ 5.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผ่านการใช้ชื่อและนามสกุล

จากภาพที่ 5.4 กล่าวโดยสรุปได้ว่าการที่กลุ่มชาติพันธุ์อยู่รวมกันเป็นชุมชนขนาดใหญ่และมีการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นหรือชุมชนของตน ทำให้เกิดสำนึกถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ มีความเป็นชาตินิยมสูง กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ส่วนใหญ่มักเลือกใช้ชื่อและนามสกุลที่แสดงความเป็นชาติพันธุ์ของตนด้วยความภาคภูมิใจ ถึงแม้ว่าบริบทแวดล้อมภายนอกชุมชนจะมีความแตกต่างก็ไม่มีผลกระทบต่อความคิดและทัศนคติที่มองว่าชาติพันธุ์ของตนเป็นใหญ่แต่อย่างใด

อย่างไรก็ดี สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการปะทะสังสรรค์กับสังคมภายนอก ซึ่งต้องได้รับผลกระทบจากแนวคิด “คนชายขอบ” ที่ถูกดูถูกจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่เป็นใหญ่ในสังคม ประกอบกับข้อจำกัดเรื่องภาษาที่ส่งผลต่อการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่รัฐ อาจส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนนี้จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมรอบข้างด้วยการเลือกใช้ชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีสถานภาพทางสังคมที่สูงหรือดีกว่าเช่น ใช้ชื่อและนามสกุลภาษาไทยหรือภาษาจีน

นอกจากนี้ อาจมีกลุ่มชาติพันธุ์บางส่วนที่ถูกปัจจัยภายในตัวเองได้แก่ ความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนไทย หรือรวมถึงพวกที่ไม่ยึดถือขนบธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นตัว

กำหนดให้ปล่อยปละละเลยต่อการให้ความสำคัญกับการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์
ชาตินิยมและหันมาใช้ชื่อและนามสกุลภาษาไทย

ละทิ้งความเป็น

บทที่ 6

สรุปและอภิปรายผล

โครงการวิจัยนี้ได้นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ คืออำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยชี้ให้เห็นทั้งแง่มุมด้านภาษาศาสตร์และวัฒนธรรมศึกษาบูรณาการเข้าด้วยกัน ข้อมูลที่ใช้ศึกษาเป็นชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์แจ้งต่อทางราชการในการขึ้นทะเบียน สาเหตุสำคัญที่ผู้วิจัยเลือกใช้ข้อมูลดังกล่าวเนื่องจากในความเป็นจริงมีกลุ่มชาติพันธุ์จำนวนไม่น้อยที่มีชื่อมากกว่า 1 ชื่อ ซึ่งให้เรียกในบริบทที่แตกต่างกัน ชื่อที่ปรากฏในบัตรประจำตัวเป็นชื่อที่กลุ่มชาติพันธุ์ต้องใช้ในการติดต่อกับสังคม เป็นการเปิดตัวเองต่อสาธารณะ ในขณะที่สถานะของกลุ่มชาติพันธุ์ในปัจจุบันเป็นกลุ่มที่ถูกจำกัดพื้นที่ในการได้รับสิทธิประโยชน์ ตลอดจนถูกมองว่าเป็น “คนอื่น” หรือ “คนชายขอบ” ของสังคม การเปิดเผยว่าตนเองเป็นใคร มีเชื้อเขาเหล่ามาจากไหน จึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้พวกเขาได้รับการปฏิบัติเหมือนหรือต่างไปจากคนไทยทั่วไป ชื่อและนามสกุลจึงถือเป็นปรากฏการณ์แรกที่สังคมจะรู้จักกับความเป็นตัวตนของพวกเขา

ผู้วิจัยได้จำแนกการนำเสนอไว้เป็น 3 ประเด็น คือ อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ เปรียบเทียบสัดส่วนภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อและนามสกุลพร้อมทั้งแสดงทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่พบในเรื่องคติของการตั้งชื่อ และได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการตั้งชื่อแบบเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ยังดำรงอยู่หรือถูกทำให้เปลี่ยนแปลงไป

ในด้านภาษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ ได้แก่ ลาว ไทใหญ่ ไทลื้อ เมี่ยน จีนฮ่อ ม้ง อาข่า และลาหู่ มีคติการตั้งชื่อเฉพาะตัวที่แสดงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ของตนเองอย่างชัดเจน โดยชื่อที่แสดงความเป็นชาติพันธุ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นค่านิยมเรื่องของชีวิตความเป็นอยู่ ครอบครัว (เช่น การบอกลำดับ เก้า (คนโต) ไหน (คนที่สอง) ขวาน (คนที่สาม)) รวมไปถึงทรัพย์สินเงินทองที่เป็นหลักประกันให้กับชีวิต (เช่น ไฉ (เงินทอง) ๘/๖ (ร่ำรวย)) รูปลักษณะ (เช่น จู๊ (รูปร่างดี) ตู (อ้วน)) และธรรมชาติรอบตัว (เช่น เทีย (ฝน) นู (ดวงอาทิตย์) หลู (นกกระเจอก) ย่าหยั่ว (นกยูง)) เป็นต้น ในขณะที่บางกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ พม่า ว้า และลัวะ ไม่นิยมใช้ชื่อที่แสดงความเป็นชาติพันธุ์เปิดเผยต่อสาธารณะแต่จะใช้ชื่อไทยแทน นอกจากชื่อที่แสดงความเป็นชาติพันธุ์แล้ว ชื่อภาษาไทย/ไทย ชื่อภาษาบาลีสันสกฤต และชื่อภาษาจีน ก็ได้รับความนิยมจากกลุ่มชาติพันธุ์เช่นกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ในประเทศไทย การมีชื่อและนามสกุลภาษาเดียวกับคนส่วนใหญ่จึงเป็นการไม่แสดงความแปลกแยก ซึ่งอาจนำไปสู่การถูกดูถูกเหยียดหยาม และถูกปฏิบัติที่

แตกต่างจากคนหมู่มาก ชื่อภาษาไทยและบาลีสันสกฤตซึ่งเป็นที่นิยมของคนไทยจึงถูกเลือกมาใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มวัยรุ่นและเด็กซึ่งมีความผูกพันกับพื้นที่ภายนอกชุมชนมาก จึงได้รับอิทธิพลและมีความจำเป็นต้องใช้ภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาราชการมากกว่ากลุ่มผู้ใหญ่หรือคนชรา ส่วนกรณีการเลือกใช้ชื่อและนามสกุลภาษาจีนนั้น เมื่อพิจารณาในเชิงพื้นที่อำเภอเชียงแสนจะพบว่า ภาษาจีนรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์จีนฮ่อ นับว่ามีบทบาททั้งทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ เนื่องจากประเทศไทยมีการติดต่อค้าขายกับจีนโดยการส่งสินค้าทางเรือ ระหว่างเมืองสิบสองปันนากับอำเภอเชียงแสน นอกจากนี้ ชาวจีนส่วนมากในพื้นที่ก็นิยมประกอบอาชีพค้าขาย ภาษาจีนจึงนับเป็นภาษาสำคัญอีกภาษาหนึ่ง ดังอาจสังเกตได้จากป้ายและสัญญาณต่างๆ ที่มักมีภาษาจีนกำกับควบคู่กับภาษาไทย การแสดงตัวว่ามีความสัมพันธ์กับคนจีน หรือเป็นคนจีนในพื้นที่นั้นจึงมีความสำคัญไม่แพ้การเป็นคนไทย

จากการศึกษามีข้อสังเกตว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นเด็กรวมถึงวัยทำงานที่อายุไม่เกิน 40 ปี ส่วนใหญ่ นิยมตั้งชื่อด้วยภาษาบาลีสันสกฤต ซึ่งจากการวิจัยของสมชาย ลำเนียงงาม (2545) พบว่าคนไทยนิยมใช้ชื่อประเภทนี้มากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะวัยรุ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของกลุ่มน้อยดาระอั้งของสรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ (2550) ที่พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ก็มีแนวโน้มการตั้งชื่อในลักษณะนี้เช่นเดียวกัน คณะผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าชื่อภาษาบาลีสันสกฤตกลายเป็นชื่อที่มีความนิยมมากขึ้นในหมู่คนที่ต้องการแสดงตนว่าเป็นคนไทย แม้กระทั่งคนไทยโดยกำเนิดเองก็ไม่นิยมใช้ชื่อภาษาไทยที่เป็นคำมูล เช่น ทอง มี คำ เงิน แดง เขียว สอง สาม อีกต่อไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความเชื่อเกี่ยวกับความเป็นสิริมงคลต่อชีวิต (สมชาย ลำเนียงงาม 2545) แต่ในส่วนของกลุ่มชาติพันธุ์ จากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไม่ได้เข้าใจความหมายของชื่อภาษาบาลีสันสกฤต แต่เป็นการเลือกเพราะเข้าใจว่า นี่คือนามที่แสดงว่าตนเองเป็นคนไทย มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่เลือกตั้งชื่อประเภทนี้ด้วยสาเหตุที่ตระหนักว่าตนเองก็เป็นคนไทย ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งเลือกใช้เพราะคิดว่าไม่ควรเปิดเผยความเป็นชาติพันธุ์ต่อสังคม เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มเด็กและวัยรุ่นเป็นกลุ่มที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอกหมู่บ้านมากกว่ากลุ่มรุ่นอายุอื่น กล่าวคือ เด็กต้องไปโรงเรียนซึ่งถึงแม้ว่าจะอยู่ภายในหรือใกล้ๆ กับหมู่บ้าน แต่ก็มีจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาไทย เวลาอยู่ที่โรงเรียนก็ต้องใช้ภาษาไทยมาตรฐาน ทำให้เกิดค่านิยมของการต้องทำให้ตนเองเป็นคนไทยไปโดยปริยาย ในขณะที่กลุ่มวัยรุ่นหรือกลุ่มอายุที่เริ่มเป็นผู้ใหญ่ (ไม่เกิน 40 ปี) นั้น ต้องประกอบอาชีพ จากการออกพื้นที่ภาคสนามพบว่าวัยรุ่นในปัจจุบันไม่นิยมทำงานในพื้นที่ ไม่อยากเป็นชาวไร่ชาวนา มักออกไปหางานทำนอกพื้นที่หรือต่างจังหวัด ดังนั้นการเปิดเผยตัวเองอาจนำไปสู่การเสียสิทธิในการได้ประโยชน์จากทรัพยากร เช่น การได้งานทำ หรือการรักษาพยาบาล เช่นเดียวกันคนไทยทั่วไป จึงนิยมใช้ชื่อภาษาบาลีสันสกฤต

เมื่อพิจารณาชื่อและนามสกุลในภาพรวมพบว่า มีทั้งกลุ่มที่ยังคงยึดถือขนบเดิมของกลุ่ม ในการตั้งชื่อและกลุ่มที่เปลี่ยนไปใช้ชื่อภาษาอื่น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตั้งชื่อจึงนำไปสู่การตอบคำถามเกี่ยวกับสาเหตุของการดำรงอยู่หรือการเปลี่ยนแปลงชื่อและนามสกุลของกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้เราเข้าใจปรากฏการณ์เรื่องชื่อนี้ได้ชัดเจนรอบด้านยิ่งขึ้น จากการศึกษาพบว่า สาเหตุที่ทำให้ชื่อและนามสกุลที่แสดงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงอยู่เกิดจากปัจจัยภายในชุมชน อันได้แก่ การเป็นชุมชนหรือสังคมใหญ่ ประกอบกับการไม่มีความจำเป็นที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับคนภายนอก กล่าวคือ การรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนและมีผู้นำชุมชนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เช่นตน รวมไปถึงการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนไม่มีความจำเป็นต้องดิ้นรนหาเลี้ยงชีพนอกชุมชนนั้น เป็นสิ่งที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ไม่เห็นถึงความสำคัญของการที่ตนไม่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือทำให้มองว่าการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ก็ทำให้เขาดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่ได้ ไม่ขัดสน ไม่มีปัญหาอะไรที่จะต้องเปลี่ยนตนเองให้เป็นคนอื่น กลุ่มที่สามารถดำรงความเป็นชาติพันธุ์ไว้ได้มากมักเป็นกลุ่มผู้ใหญ่และผู้สูงอายุที่ใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันเริ่มมีแนวโน้มว่ากลุ่มเด็กและวัยรุ่นจะเปลี่ยนค่านิยมในการตั้งชื่อให้มีความเป็นคนไทยมากยิ่งขึ้น สืบเนื่องจากการที่กลุ่มชาติพันธุ์มีโอกาสดำเนินกิจกรรมวัฒนธรรม กระแสหลักคือวัฒนธรรมไทย ผสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ที่บุคคลสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้ง่ายขึ้น วัฒนธรรมเริ่มกระจายไปในทุกพื้นที่ รวมถึงกลไกของภาครัฐเอง ที่เป็นตัวผลักดันให้คนรุ่นใหม่เริ่มแสดงทิศทางการปรับตัวให้สอดคล้องเป็นส่วนเดียวกันกับสังคม แนวคิดเกี่ยวกับ “การเป็นคนไทย” ได้ถูกทำให้แพร่กระจายไปในกลุ่มคนที่ไม่ใช่คนไทยในทุกที่ การอยู่ในแผ่นดินไทยก็คือการเป็นคนไทย การเป็นคนไทยจะได้รับสิทธิเสรีภาพ มีอาชีพ มีรายได้ ได้รับการยอมรับและการปฏิบัติที่เหนือกว่าการเป็น “คนอื่น” สิ่งต่างๆ เหล่านี้หากพิจารณาอย่างผิวเผินอาจเข้าใจว่าเป็นการสร้างความเป็นเอกภาพให้สังคม ทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข แต่หากเป็นเช่นนั้นจริง ทำไมเราจึงไม่อาจอยู่ร่วมกันภายในเงื่อนไขของความหลากหลายทางชาติพันธุ์ได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นจากรูปแบบของการตั้งชื่อและนามสกุลที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ชัดเจนมาก หากแนวคิดดังกล่าวยังคงสามารถสร้างความนิยมนต่อไป ในอนาคตเราอาจไม่เห็นคนกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้าใจขนบหรือคตินิยมเดิมเกี่ยวกับการตั้งชื่อซึ่งบ่งบอกถึงตัวตนที่แท้จริงของพวกเขาได้อีกต่อไป

รายการเอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- จินตนา ยอดยิ่ง. 2519. ประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชมรมคนรักวัง. 2544. นามสกุล: นานาสาระ. กรุงเทพฯ : ชมรมคนรักวัง.
- น้องนุช มณีอินทร์. 2543. การปรับเปลี่ยนของชื่อหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทนา รณเกียรติ. 2531. "ลักษณะการตั้งชื่อเล่นในภาษาไทย." ภาษาและภาษาศาสตร์, 6 (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๓๑) : 50-62.
- เนตรดาว ยิ่งยุบล. 2544. คนชายขอบกับกระบวนการสร้างเวทีการต่อสู้เพื่อแย่งชิงทรัพยากร. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประภาศรี พวงจันทร์หอม. 2539. การวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านและตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ประยุทธ์ สิทธิพันธ์. 2515. พระมหาธีรราชเจ้า. กรุงเทพฯ : สยาม.
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา. 2550. "ระบบนามสกุลไทยกับการผสมกลมกลืนทางชาติพันธุ์." เอกสารประกอบการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยา ครั้งที่ 6 : รัฐ จากมุมมองของชีวิตประจำวัน. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ปราณี กุลละวณิชย์. 2535. ชื่อหมู่บ้านในมณฑลทวายและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปานทิพย์ มหาไตรภพ. 2545. นามสกุลพระราชทานในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว: การวิเคราะห์ทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาโนช ดินลานสกุล. 2549. "วัฒนธรรมอำนาจ : กระบวนการผลักดันให้เป็นชายขอบ กรณีชาวเลในนวนิยายเรื่อง เสียงเพรียกจากท้องน้ำ". วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ; ปีที่ 1, ฉบับที่ 1 (เม.ย.-ก.ย.). หน้า 140-152.
- ยศ สันตสมบัติ. 2551. อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์: การเมืองวัฒนธรรมของ

- รัฐชาติในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- รุ่งอรุณ ทิมชุนทเถียร และมะลิวัลย์ บุรณพัฒนา. 2536. รายงานการวิจัยเรื่อง ชื่อหมู่บ้านใน
อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ.
- วนิดา เจริญสุข. 2532. นามสกุลของคนไทยเชื้อสายจีน: การวิเคราะห์ทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วาสนา ละอองปลิว. 2546. ความเป็นชายขอบและการสร้างพื้นที่ทางสังคมของคนพลัดถิ่น:
กรณีศึกษาชาวดาระอั้งในอำเภอเชียงดาว. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิบัณฑิตา ช่วยชูวงศ์. 2532. วัฒนธรรมภาษาชื่อหมู่บ้านในจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ศักดิ์ศรี แย้มนัตดา. 2532. "ราชทินนามในประวัติศาสตร์ไทย." ภาษาในสังคมและวัฒนธรรม
ไทย : รวมคำบรรยายภาษาพินิจ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภรา มณีรัตน์. 2548. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์: พื้นที่สร้างความเป็น "พลเมืองไทย" ในกลุ่ม
คนชายขอบ กรณีศึกษา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี.
วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและ
มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมชาย สำเนียงงาม. 2545. ลักษณะภาษาที่แสดงการเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับ
สิริมงคลและกาลกิณีในชื่อของคนไทย. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตร์ดุสิตบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ. 2550. "ชื่อและนามสกุลของชาวดาระอั้งหมู่บ้านไทยพัฒนาปางแดง
(ปางแดงใน) ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่". วารสารวิชาการคณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 3(2).
21-40.
- สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ และรุ่งวิมล รุ่งโรจน์สุวรรณ. 2551. รายงานการวิจัยเรื่อง "ชื่อหมู่บ้านใน
อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย." เชียงราย : บดินทร์การพิมพ์.
- สุจิตลักษณ์ ดีผดุง. 2547. ชื่อหมู่บ้านในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย: กาญจนบุรี
นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร.
นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุภาพรณ ณ บางช้าง. 2527. การใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนไทย. กรุงเทพฯ : สหมิตร
ออฟเซต.

โสภี อุ่นทะยา. 2542. "ลักษณะร่วมในชื่อและนามสกุลภาษาลาว-ภาษาไทย." ภูมิปัญญาภาษา
ลาว-ภาษาไทยอีสานในชุมชนสองฝั่งโขง. 62-88. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรม
ออฟเซต.

เอกสารประกอบการสอนวิชา เครือญาติอำเภอ. ม.ป.ป. คณะสาขาวิชา ประวัติศาสตร์อำเภอ
ศูนย์โรงเรียนวิถีชีวิตวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอำเภอ

ภาษาอังกฤษ

Jones, R. 1984. *Chinese Names: Notes on the use of surnames & personal names by
the Chinese in Malaysia and Singapore*. Salangor : Pelanduk Publications.

Kiang, Kang-Hu. 1934. *On Chinese Studies*. Shanghai : Commercial Press.

Plutschow, H. 1995. *Japan's Name Culture*. Kent : Japan Library.

Schliesinger, J. 2000. *Ethnic Groups of Thailand: Non-Tai-Speaking Peoples*. Bangkok :
White Lotus.

_____. 2001a. *Tai Groups of Thailand Volume1: Introduction and Overview*.
Bangkok : White Lotus.

_____. 2001b. *Tai Groups of Thailand Volume2: Profile of the Existing Groups*.
Bangkok : White Lotus.

Summniengngam, S. 2004. "Change in the selection of auspicious personal names in
Thai society." *Manusya: Journal of Humanities*, 6 (1) : 110-120.

ประวัตินักวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ สำเร็จการศึกษานักศึกษาระดับอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความเชี่ยวชาญด้านวากยสัมพันธ์ ภาษาศาสตร์จิตวิทยา และภาษาศาสตร์ภาคสนาม เคยได้รับรางวัลนักวิจัยรุ่นใหม่ดีเด่น จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปี พ.ศ.2551 ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
2. อาจารย์รุ่งวิมล รุ่งโรจน์สุวรรณ สำเร็จการศึกษานักศึกษาระดับอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาตระกูลไท และภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติ ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง อาจารย์ สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

